

A red line drawing of a tropical fruit basket. The basket is filled with various fruits, including pineapples, coconuts, and citrus fruits. In the background, there are palm trees and a large, stylized flame or leaf shape on the right side. The entire illustration is rendered in red lines on a white background.

"ज्यापु" पञ्च
"Jyapu" Pancha

चवमिया छत्वा:चा नुग:खँ

विश्वया छुं नं राष्ट्र दुनेया मानव जातिया थ:थ:पिनिगु जातिय गौरव दयाचवनी । संस्कृति, लिपि, भाषा व साहित्यया थ:गु हे मूल्य व मान्यता दयाचवनी । लिपि व भाषा, भाषा व साहित्यया ला व लुसिया थें क्वातुगु स्वापू दयाचवनी । मौलिक भाषा मदुगु जाति व मौलिक लिपि व साहित्य मदुगु भाषा, छगूकथं अपाङ्ग थें खने दयाचवनी । चेतन व विकासशील मानव समाजया सुनं व्यक्ति प्वकूगु थ:गु नुग:या अभिव्यक्ति हे साहित्य खः । साहित्यय् कल्पनानिसें विश्व ब्रम्हाण्डया वास्तविकता न्ह्यनाचवंगु दइ ।

नेपालभाषा वा नेपालया भाषा, नेपा:मिपिनिगु भाषा । विश्वया न्ह्य:ने ख्वा: ब्वयावयाचवंगु भाषा । थ:गु साहित्य प्राचीन इलनिसें न्ह्याकुन्ह्याकुं आधुनिक कालयागु महत्त्वपूर्णगु ज्याखँ, परिस्थिति व भावनायात साहित्यिक धुकुतिइ रत्नयारूपं जायेका वयाचवंगु दु । नेपालभाषाया ग्रन्थ धुकुतिइ मगा: मचा:गु, ह्याकिंवनाचवंगु थाय्यात जायेकेगु मनंतुना: त:दँ न्ह्य:निसें नेवा:भाषां सिसाफल व पुया नां दुगु सफू सि व पुया नेवा: नां (Newar Names for some fruits and Seeds) पिकायेगु कुत: यानावयागुया फल खः श्व । श्व सफू तयार यायेत थाय्थासय्, गां गामय् व यक्व जिल्लाया स्वदेशी व विदेशी भलादमि, विद्वान व पासापिके ग्वाहालि कायेगु ज्या जुल । थुकिइ ग्वाहालि ब्युपिं सकल भलादमि, विद्वान व पासा, भाजु मय्जुपिन्त कोतिकोति सुभाय् बिसे साधुवाद बियाचवना ।

वनस्पतिया नां व जातया ताजि मुंकेगु ज्याय् जिं पला:तयागु थाय् व गांपातय् सिया नां सकभनं छता हे मजु । गां व थाय्कथं नांया स्थानिय भेट खनेदु । उकिं श्व सफुतिइ यक्व मनुखं काइगु सि (फल) व पुया नांयात दुध्याकागु दु । छुं आगन्तुक सिया नां नं दु । गुगु सिया नां अप्व: याना: नेवा: मौलिक नां मजुसे स्थानिय नां हे नेवा:नांकथं कायेगु/ धायेगु यानावयाचवंगु दु ।

श्व सफू तयार यायेगु ज्याय् ग्वाहालि याये मफुसां तबि नुग: कयमकुंसे व कुमचासे ज्याय् पंग: मथसे खनेमदय्क स्यल्ला:गु लिधंसा व्युपिं जि छँया दुज:पिं सकसितं दुनुगलनिसें स्नेह व माया ममता प्वकाचवना । श्व सफूया कम्प्यूटर सेटिङ्ग यायेगु ज्या इलय् हे क्वचायेका बिउगुलिं शक्ति प्रिन्टर्सयात आपालं आपा: सुभाय् ।

श्व सफूया निंतिं ख्वा:पौ डिजाइनिङ्ग याना बिज्या:म्ह मय्जु विप्लवी वज्राचार्य व श्व सफूया मापी (Manuscript) प्वक स्वया: ज्य मज्य्, ख: मखु फुक्क स्वया: थ:गु मन्तव्य नापं बियादीम्ह हनेब:म्ह वनस्पति विज्ञ डा. केशव श्रेष्ठयात नं मुरि मुरि सुभाय् बियाचवना ।

श्व सफू पिकायेगु भाला कया: प्रुफ स्वयेगु ज्यातक्कं थ:थम्हं हे याना बिज्याना: नं भुइज:सिइ थ्यंक धुरु पुरु बिज्याना थ:गु ज्या त्व:फ्यगु तक्कनं च्युता मतसे सफूया निंतिं ई बिया: दु:खसिया बिज्यागुलिं जि स्कुलया पासा मदन सेन वज्राचार्य गुरुजुयात सुभाय् जक बियां मगा: । वसपोलयागु मेहेनतया जि छम्ह ऋणी हे जुया ब्युगु दु । सुभाय् !

ने. सं. १९९८ दिलाश्व गुरुपुन्ही

“ज्यापु” पञ्च

पिकाक:या बिचा:

नेपा:या दकले पुलांगु भाषा नेपालभाषा, थनया दकले पुलांगु संस्कृति नेपाल संस्कृति, थनया मौलिक लिपि नेपाल लिपि, रञ्जना लिपि आदि व थ:गु हे सम्बत् नेपाल सम्बत् छ्येलेत संघर्षरत नेपाल भाषाभाषित ! श्वहे संघर्षया लँपु नाला: न्ह्या:वयाचवपिं मध्ये छम्ह अनुसन्धानया ज्याय् गँल्वचं कयेक कयेकं नं थ:यात पाना: लगनशील जुया मेहेनत यानावयाचवम्ह भाषा व संस्कृति प्रेमी पासा “ज्यापु” पञ्च नं खः !

पासां थ:गु दकले न्हापांगु सफू सि व पुया नेवा: नां (Newar Names for some Fruits and Seeds) पियनेत जित: ल:ल्हाना बिया: गौरव तायेकेगु अवसर बियादिल । छम्ह पिकाक:या रूपय् थने हया: जित: ऋण क्वबिइकूगु जिं चा: । मातृभाषाया लागी जिं श्व ऋण क्वबिइत सहर्ष स्वीकार यानाचवना ।

श्व सफू नेपाल भाषाया छ्यलय् छगू विस्कं विषययागु जूगुलिं थुकिया थ:गु हे महत्त्व व विशेषता दइगु जिं खना । ब्वमिपिन्त श्व सफुतिं गुगुं कथं ज्यावन धा:सा श्वहे चवमि व पिकाक:यागु गौरवया खँ जुइगु ताया !

पासा पञ्चनाप श्व ग्रन्थया माध्यमं सदासर्वदा पाचिना चवने दुगु हे जिगु त:धंगु हर्षया खँ जुल । अन्तय् पासायात दुनुगलनिसें थजा:गु पला: छिनावने फयेमा धका:स्वास्थ्य सुधारया सुवा: नापं हर्षया स्वांपास: ल:ल्हानाचवना । सुभाय् !

मदन सेन वज्राचार्य

— जीव संस्कृत
पूरवाङ्मय

सि व पुया

नेवाः नां

(Newar Names for Some Fruits and Seeds)

ट्वमि

“ज्यापु” पञ्च

"Jyapu" Pancha

पिकाकः

मदन सेन वज्रचार्य

यै ।

ने. सं. १११८

सफूया नां : सि व पुया नेवा: नां

च्वमि : "ज्यापु" पञ्च (पञ्च महर्जन)

थाय्बाय् : ओलाछि प्यंग: थां, थाय्मरु, यें ।
थौकन्हे : भुइज:सि, यें ।

पिकाक: : मदन सेन वज्राचार्य
मखं बहा:, यें ।

सफूया हामा : च्वमि

पिदंगु दें : नेपाल सम्बत् : १११८
बुद्ध सम्बत् : २५४२
विक्रम सम्बत् : २०५५
ई. सम्बत् : १९९८

ख्वा:पौ डिजाईन : मय्जु विप्लवी वज्राचार्य
मखं बहा:, यें ।

न्हापांगु : १००० गू

मू :

कम्प्यूटर टाइपिङ्ग : अनिल शाक्य
शक्ति प्रिन्टर्स, न्यत:, यें ।

थाकू : शक्ति प्रिन्टर्स

FOREWORD

Nepal is a culturally diversified country. Though small, this Himalayan country is abode by many tribes since ancient time and culture has flourished in its own way which can be seen in the every day life of the people. Kiranti, Sherpa, Tharu, Brahmin, Chhetri and Newar tribes have thus played a great role to build up their identity in the Nepalese cultural atmosphere. In this connection tribal language has gradually developed and existed here since the time immemorial.

Nepal's cultural diversity is a rich heritage for the country which should be preserved, maintained and facilitated to its further development. In this regard Newars of the valley have played a significant role to preserve their ethnic language and culture. It is noteworthy to mention that many foreign scientists are also influenced with the Newar language which can be exemplified by the work of famous botanist Buchanan Hamilton and Wallich in early 19th century. They were the first botanist who collected many plants from Nepal especially around Kathmandu valley and Gosaikunda. They have discovered new plants from those localities, and latinized names after Newar and Nepali languages. In this case Swayambhu forest has played a historic role because of the plants like busuan (*Anaphalis busua*), Saysiswan (*Ilex saysia*), Lushi swan (*Ternstroemia lushi*), Mulla (*Viburnum mullaha*), chilaune swan (*Gordonia chilaune*), and many others from Swayambhu were named after their Newar names in latin version. Boshi swan (*Betula boshi*), Batis swan (*Lilium batisua*), Nachu swan (*Lindera nacusua*), Lucumbuli swan (*Esholtzia lucumbuli*), Imobu swan (*Nepeta imobu*), Toshi (*Toshi polypetala*), sumboshi swan (*Cydonia sumboshia*), Shikola swan (*Eriobotrya dubia*), Chuswan (*Ponerorchis chusua*), sussodi swan (*Sussodia oppositifolia*), Lukuli swan (*Luculia gratissima*), Thotne (*Coccoloba totnea*), chusimbu swan (*Cacalia cusumbua*) were named in the latin words.

I feel happy that Mr. Jyapu Pancha has done an appreciable work by publishing a Newar names of some fruits and seeds of Nepal. The plant names mentioned in this book will be helpful for all the concerned. I think Mr. Jyapu wants to share his knowledge with others, so the information mentioned in this book is thought to be useful. In this book, he is more concerned with the fruits and seeds that are practiced in day to day life. We have plants having different values like foods and fodders, similarly for greenery and environment too. Numbers of flowers, seeds, cereals, leaves, fruits are used in various religious rites and without them such religious practices can not be completed and hence many Newar names are used which shows the richness of vocabularies in Newar language too.

Local names of plants can play a very practical role in the conservation of plant progeny. It is also noticeable that a single plant may possess different names as the plants parts differ. It means that each parts of a plant is used in different ways in medicinal and other practices and hence a plant may be known differently with several names even in a small area of its distribution. It helps to bring close affection of plants in the society and encourages the people to conserve the genetically important species. Several cereals, pulses, condiments and spices, fruits, vegetables named locally means they have more significance in the daily life of the people.

Now it is realised that more names of Nepalese plants should come out in the form of publication from different sectors. Even exotic plants like *Gervillea robusta* which is known as silky oak, *Callistemon lanceolatus* as bottlebrush and *Araucaria bidwillii* as monkey puzzle tree have their Nepali names such as kangio Phul, Kalki and Kade or Thingre Salla respectively making them popular in the garden and city greeneries. Local names could play significant role to make them more popular in all sectors of our daily life specially for farmers, city dwellers and foresters.

I would like to thank Mr. Jyapu Pancha, who gave me an opportunity to go through this manuscript and help me to enrich my knowledge in Newar plant Names. I hope he will continue his effort in the year to come giving more contributions in this field. I equally trust that this small book will be quite helpful to peoples of many sectors like naturalist, farmers, students, botanist etc.

Thank you very much.

Natural History Museum
Tribhuvan University
Swayambhu, Kathmandu
Nepal
Tel: 271899

Dr. Keshab Shrestha
Associate Professor of Botany

सि व पुया नेवा: नां

धल: पौ (Contents)

पौ ल्या:

* च्वमिया छुत्वा:चा नुग: खँ	
* पिकाक:या बिचा:	
* मन्तव्य (Foreword)	
* सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)	१
* सि व पुया अंग्रेजी नां (English names for some fruits & seeds)	२६
* नेवा: लोक संस्कार व संस्कृतिइ छ्यलावयाच्चंगु छुं सि	३०
* लिधंसा सफू (Reference Book)	३२

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१.	अं	आँप	Mango	Anacardiaceae	Mangifera indica L.	यक्व कचामचा दया: त:मा जुइगु सदावहार सिमाय सइगु दुने पतिचिंगु पु दुगु पाके जुइबलय् म्हासुगु रंग जुया: नाइसे च्वनीगु जातिकथं चाकु वा पाउँ सवा: जुइगु कचिंगु पाके मजुगु पाउँगु अंया अचार दयेके ज्यूगु व थुकिया पु वास:यारुपं छयलेज्यूगु सि ।
२.	अमेरिकन आलुबखरा	अमेरिकन आरुबखडा	American plum	Rosaceae	(Prunus americana L.) Prunus armeniaca L.	ब:चामागु कं दुगु जातया माय सइगु ब:चा ब:चा रव:गु पाके जुइबलय् चाकुसे च्वंगु व वासना व:गु दुने बस्पति बालूगु पु दुगु सि ।
३.	अम्पु	ढेंग्रेफल	Monkey puzzle	Araucariaceae	Araucaria bidwillii Hook.	त:मागु सिमा प्रत्येक चिचीह:गु ह:या च्वकाय् कं थें च्वामुसे च्वना: छा:गु हलं जा:गु सदावहार आलंकारिक भराय्मागु सिमाय सइगु अंया पु बालूगु पिनेखला तछ्याना: दुनेयागु पु सिया: वा मना: नयेज्यूगु माकुगु सवा: व:गु छताजि सि ।
४.	अम्ब:	अमला	Emblc myrobolan	Euphorbiaceae	(Emblca officinalis Gaertn). Phyllanthus emblica L.	बचा:मा:गु सिमाय गुच्चापाय् रव:गु रवला:गु वाउँ वाउँ न:गु रंगया पाउँ सवा: व:गु अथें नयेगु अचार वा पाच:, सुकगका: थीथी कथं नयेज्यूगु व जडीबुटीयारुपं छय्ला वयाच्वंगु छता मूवंगु सि । थाय्भू ज्वलं, बहा: पूजा, दुब्यंके बलय् व दानगा: खुसिया तीर्थस्नान यायेत मदयेकं मगा: ।
५.	अल:पु	अंडीर	Castor seeds	Euphorbiaceae	Ricinus communis L.	सिमाया आकार जूसां सिमा मखुगु भा:माय सइगु सिया दुने च्वंगु पुयागु चिकं पिकायेगु थुकिया मा छमाहे जडीबुटीयारुपं छयले ज्यू । उकिया पु खासयाना: भारा जुइकेगु बुटीकथं छयलेगु या: ।
६.	आँतासि	रामफल	Bullock's heart	Annonaceae	Annona reticulata L.	ब:चामागु सिमाय सइगु ब्या:पाय्गु व: जुया: रवला:गु सिया पिनेया ब्व प्वंग:प्वंग:चा वया: छयाक:गु दुने भ्य भ्य चिंगु भ्यपतिकं पु छपु दइगु पाके जुइबलय् वाउंम्हासु त:गु रंग जुइगु छताजि चाकुसवा:या सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
७.	आमलि	लब्सी	Nepalese hogplum	Anacardiaceae	Choerospondias axillaris (Roxb.) B.L. Burtt & A.W. Hill	तः मागु सिमाय् सइगु सि कथंया पु (च्याम्पति) तग्वःचिग्वः जुइगु पाके जुइबलय् म्हासुम्हासु धाइगु ख्वला नापं कचिकं नयेज्युगु पाउँक्वाः, अचार व मेमेगु दयेकाः नयेगु छताजि पाउँगु सि । थाय्भू ज्वलंयात माःगु सि ।
८.	आमासि	अम्बा	Guava	Myrtaceae	Psidium guajava L.	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु सिमापिने ख्वलायारुपं अलगा ब्व मदुगु पाके जुइबलय् म्हासु नःगु उनं जुयाः नाइस्य च्वनीगु सिया दुने दुयःनाप ल्वाकःबुकः जुयाच्वंगु चिचीग्वःगु छाःगु पु यक्वं दुगु पाके जूगु सिया सवाः चाकुसे च्वनाः साइगु व ह्वालाह्वालां बासना वइगु अचार नं दयेकाः नयेज्युगु थ्व सिं दिसा छाका बी यः ।
९.	आल्चा	आलुचा	Common plum	Rosaceae	(Prunus spp.) Prunus domestica L.	बःचामागु कं दुगु जातया माय् सइगु चिचीग्वःगु ग्वलाःगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु पाउँ सवाःया सि अथे वा अचार दयेकाः नयेज्युगु छताजि आलुबखरा ।
१०.	इसि	ऐसेलु	Yellow raspberry	Rosaceae	Rubus ellipticus Smith	मा छमां कं व सँ दुगु भाःसिमाचाय् सइगु यक्व चिचीग्वःगु पु मुनाः धीचिनाः नाइसे च्वनीगु ताजा इलय् हे नयेमाःगु चिचीग्वःगु म्हासुगु उनया चाकु सवाःया सि ।
११.	एभोकाडो	एभोकाडो	Avocado	Lauraceae	Persea americana Mill.	सदाबहार सिमाय् सइगु बःचाबःचा ग्वःगु पिनेया ख्वला ख्वलाः पुइ भुनाच्वंगु दुयः नयेगु सवाः मदुगु छताजि सि ।
१२.	कंमलःसि (तग्वःबिहि)	कण्टकारी	Indian Salmon	Solanaceae	Solanum surattense Burm.f.	लेया सिथय् व अनथन मदयेक भालय् बुयावया च्वनीगु भान्तामा आकारया मा छमां कं दुगु माय् गुच्चा थें ग्वःग्वलाःगु पाके जुइबलय् म्हासुगु रंग जुइगु थ्व सि जडीबुटी व रत्नन्यास पूजायात नं छयः ।
१३.	कःवसि	काफल	Bay-berry	Myricaceae	Myrica esculenta Buch-Ham. ex D. Don	सिमाय् सइगु ग्वःग्वलानाः छयाकः छयाकःगु चिची ग्वःगु दुने छाःगु पु दुगु ह्याउँसे वा हाकुसे च्वनाः चाकुपाउँ सवाः बःगु सि । थुनिया सिमाया ख्वला न्यायात विषकथं छयलेगु नं याः ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१४.	क्ताबसि	सिलटिमूर	Nepal cubeb	Linaceae	Litsea cubeba (Lour.) Pers.	भा:सिमाय् सङ्गु मलय् पाय्गव:गु ज्वा:ज्वा: सङ्गु सि अचारय् मसला वा वाईड्या व:गु सवा:यानिति तया: नङ्गु । जडीबुटीकथं छ्यलेगु व थुक्किया बुं (त्वां) ताहा: नं न्या:गुया वास:कथं छ्य: ।
१५.	कमोसि	कमरख	Carambola	Oxalidaceae	Averrhoa carambola L.	न्याकुं लुया: भन्दै ह्यैबालूगु छोडा (छोरा) आकार जुया: म्हासु न:गु उँनया चाकु सवा: व:गु छताजि सि ।
१६.	कागित	कागती	Lime	Rutaceae	(Citrus orantifolia) Citrus aurantatifolia (Christ.) Swingle	व:चामागु सिमाय् कं दुगु भा:सिमाय् सङ्गु थीथीकथंया नसाय् त्वाक्छ्याना: नयेज्यूगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु व:चागव:गु वा ह्यैबालूगु दुने भी भी (भ्यभ्य) दुगु छताजि पाउँगु सि ।
१७.	काजुपासि	काजुफल	Cashew apple	Anacardiaceae	Anacardium occidentale L.	व:चामागु सिमाय् सङ्गु सिया च्वकाय् न्यकू थें अलग्ग ख्वलां भुनाच्वंगु काजु घानाच्वंगु स्याउ आकारया पासि थें च्वंगु सि ।
१८.	कौचापासि	जुरेकाफल	Japanese medlar	Rosaceae	Eriobotrya japonica(Thunb.) Lindl.	व:चामागु सिमाय् सङ्गु पाके जुइबलय् चाकु सवा: वङ्गु पासि थें च्वंगु सि ।
१९.	कौप्यासि (कौचाप्यासि)		Bilberry	Ericaceae	Vaccinium myrtillus L.	व:चामागु भा:सिमाय् छग्व: छग्व: अलग्ग अलग्ग जुया: सङ्गु वँचु न:गु चिचीगव:गु सि अथें नयेगु व थुक्किया ह: व सि जडीबुटीयारुपं नं छ्यलेज्यू धया त:गु दु ।
२०.	कौसि	खरि फल	European nettle wood	Ulmaceae	Celtis australis L.	कौसिमाय् सङ्गु कय्गुपाय्गव:गु पाके जुइबलय् वाउँम्हासु न:गु रंगया सि अथें हे नयेगु व जडीबुटीयारुपं नं छ्यलेगु या: ।
२१.	क्व:इसि	जंगली ऐंसेलु	Wild raspberry	Rosaceae	Rubus foliolosus D.Don.	इलक्व व न्हसि थसय् बुयावङ्गु व:चा मागु इवांगाचिगु माय् सङ्गु पाके जुइबलय् हाकुसे च्वनीगु चिचीगव:गु सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
२२.	क्व:तुसि	तितेकाँको	Bitter cucumber	Cucurbitaceae	Cucumis trigonus Roxb.	लहरा वनीगु माय् सइगु नसायारुपं छयले मज्यगु जडीबुटीयारुपं जक छयलीगु ख्येबाँलूगु ब:चाब:चागव:गु खायुगु सवा:या तुसिचा ।
२३.	क्वपसि	ऐंजेरु	Dendroph	Loranthaceae	Dendrophthoe falcata (Linn) Ettingh, Miq.	ब:चाब:चागव:गु हाक:चा लाना: ख्येबाँलूगु सि नं पु नं नयेज्यगु छताजि सि ।
२४.	क्यामाटर	क्यामाटर	Tree tomato	Solanaceae	Cyphomandra betaceae	ब:चामागु भ्ना:सिमाय् सइगु गोलभेडा सवा: वया: नं छुं भचा पाउँगु सवा व:गु ख्येबाँलूगु छया: अचार नयेगु सि ।
२५.	क्वैसि	गोगन फल	Saurauia	Saurauiaceae	Saurauia napaulensis DC.	मल:जा नकेत मा:गु लप्तेमाय् सइगु पाके जुइबलय् म्हासुसे चवनीगु चिचीगव:गु चाकु सवा: व:गु छताजि सि ।
२६.	खजूसि	खजुर	Date sugar palm	Palmae	Phoenix sylvestris Roxb.	ताइब:सिमा थें इवाँत्यांग त:हाक:गु सिमाय् सइगु रव्य थें ज्व:गु चाकुमाकु सवा: व:गु थुकिया सि व मानाप जडीबुटीयारुपं छयलेज्यगु छताजि गंगु सि ।
२७.	खमार (खमल)	खमारी	Gumhar	Verbenaceae	Gmelina arborea Roxb.	त:मागु सिमाय् कचाया चक्काय् इव:लिं भुप्पा जुया: सइगु चिचीगव:गु पाके जुइबलय् म्हासु न:गु रंग जुइगु थुकिया त: जडीबुटीयारुपं नं छयलेगु या: ।
२८.	खर्बुजा (चाकुफसि)	खर्बुजा	Musk melon	Cucurbitaceae	Cucumis melo L.	खबला नये मज्यगु दुने पुनाप ल्वाक्यानाचवंगु पाके जुइबलय् ह्याउँसे चवनीगु चाकुगु सवा:या दुय: जक नये ज्यगु पिनेया खबला वाउँसे चवना: भोगत्या पायगव: जुया: फसिमा थें गसि वनीगु माय् सइगु छताजि फसि जातिया सि ।
२९.	खाइब:सि	बकाइनो	China berry	Meliaceae	(Melia azedarach L.) Azadirachta indica A. Juss	बयलि पायगव: जुइगु दुने कुंकलूगु पु दुगु पाके जुइबलय् म्हासुन्हासु नया: सिइसे चवनीगु खाइचाकु सवा: व:गु पाके जूगु सि अथे नयेगु व किमि क्वाकायेत थुकिया रस त्वनेगु या: । जडीबुटीयारुपं नं छय: ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	म्हसीका Introduction
३०.	खाइसि	कीप	Bitter orange	Rutaceae	Citrus aurantium L.	कं दुगु भ्रा:सिमाय् सइगु नेवा: जातिया धार्मिक पूजा व धीर्धी संस्कार व संस्कृतिइ छ्यलेत मा:गु व अचारय् तथा: नयेज्यूगु दुने भ्यभ्य दुगु छताजि पाउँगु सि । चुडाकर्म, द्वादस तीर्थया कह: खुसिया स्नान व मनू सीबलय् कृता: दयेकेत मा:गु छताजि सि ।
३१.	खोन्यु	खनायो	Sarmentosa	Moraceae	Ficus sarmentosa Buch Ham ex J.E. Smith.	त:मागु सिमाय् सइगु बंगलसि जातिया थ्व सि पाके जुइबलय् म्हासुगु रंग जुइगु व थुकिया धुक्बुँ सि अथे हे नइगु ख: ।
३२.	ख्वकंतुसि	भुसेकाँक्रो	Squirtng cucumber	Cucurbitaceae	Ecballium elaterium (L.) A. Rich.	तुसि जातिया ख्वेबालूगु व सि छग्वलं सँ थें दुगु जडीबुटीया रुपं जक छयलीगु नये मज्यूगु जातया छताजि सि ।
३३.	गुइचि	अर्चले		Euphorbiaceae	(Antidesma diandrum(Roxb)Roth) Antidesma acidum Retz.	चिची र्व:गु लस्करं ज्वाँय्ज्वाँय् मिक्क सइगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु ख्वेबालूगु चाकु सवा:या सि ।
३४.	गोदुलि	गुदी	Bridelia	Euphorbiaceae	Bridelia retusa (L.) Spreng.	मध्यम आकारया सिमाय् सिमाकचाया च्वकापाखें इव:लाक्क सइगु ब:चाब:चाग्व:गु पाके जुइबलय् ह्याउँसे च्वनीगु सि ।
३५.	गौफलि	गुफला	Holboellia	Lardizabalaceae	Holboellia latifolia Wall.	तप्यंक निभालं मखइगु इलक्व (यलक्व) थासय् गसि वना: सइगु आकार मदुगु पाके जुइबलय् ह्याउँसे च्वनीगु सि ।
३६.	गवय्	सुपारी	Areca nuts	Palmae	Areca catechu L.	ताइब:सिमाय् थें सइगु धार्मिक व संस्कारगत ज्याय् मा:गु, अथे व मसलाकथं नयेज्यूगु, जडीबुटीयारुपं छ्यले ज्यूगु छताजि सुक्खा सि ।
३७.	घरिसि	लहरे आँप	Passion fruit	Passifloraceae	Passiflora edulis Sims	गसि वनीगु घरिस्वांमाय् सइगु ब्या:या आकारयागु ग्वल्ला:गु सि, ख्वला नयेमज्यूगु सिया दुने च्वंगु पुयानाप ल्वाक:बुक: जुयाच्वंगु जाम थें लस्सा दुगु अं सवा: व:गु दुय: सि पाके जुलकि नयेगु, थुकिया मा छमां जडीबुटीकथं छय: ।
३८.	घल:सि	करोना	Karona	Apocynaceae	Carissa carandas L.	ग्वल्ला:गु ब:चाब:चाग्व:गु पाके जुइबलय् हाकुसे च्वनीगु अथे वा अचार दयेका नयेगु, पाउँगु सवा:या सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	म्हसीका Introduction
३९.	घसिंगरा	पटपटे	Machino	Ericaceae	Gaultheria fragrantissima Wall	इव:लिं ज्वा:चिना सइगु चिचीग्व:गु पाके जुइबलय् वैचु रंग जुइगु ब:चामागु भ्ना:सिमाय् सइगु सि ।
४०.	घुंगलसि	कठगेडी	Pyracantha	Rosaceae	Pyracantha crenulata (D. Don) M. Roemer.	ब:चामा:गु भ्ना:सिमाय् सइगु चिचीग्व:गु रग्वला:गु पाके जुइबलय् ह्याउँसे च्वनीगु छताजि सि ।
४१.	चाकुसि	चाक्सी	Sweet lime	Rutaceae	Citrus limetoides Tanaka.	चिचीग्व:गु ग्वाराचाचिंगु समेसि ।
४२.	चिग्व:समेसि	सानो किम्बु	Small mulberry	Moraceae	Morus acedosa Grift.	सन्तलासि पायग्व:गु ख्वला पिचुसे च्वना: पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु दुने भ्यथ्य दुगु चाकु सवा: व:गु छताजि सन्तलासि जातिया सि । द्वादसतीर्थ राजतीर्थ स्नान यायेत मा: ।
४३.	चिचकसि (कत: रा)	भुईकटहर	Pine apple	Bromeliaceae	Ananas comosus L. Meer.	नालुमा थें ध्वाक:चिंगु माय् छा:गु दं दाआ थाहां वया: च्वकाय् ग्वाराचिना: छ्याक: जुया ख्वला ख्वातुसे च्वंगु सिया मोलय् (म्वलय्) हाकन मेगु छ्थ्वाक: ह: लुया वइगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु दुय: चाकुपाउँ सवा: व:गु छताजि सि ।
४४.	चिनियापासि	चिनिया नास्पाति	Sand Pear	Rosaceae	Pyrus pyrifolia Nakai	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु स्याउ आकारयागु पाके जुइबलय् चाकु सवा: वइगु छताजि सि ।
४५.	चिनिया समेसि	चिनिया किम्बु	Chinese white mulberry	Moraceae	Morus alba L.	वाउँम्हासु रंग जुया: रग्व आकार व चिग्व: रग्व पायग्वगु छ्याक:छ्याक: खनेदुगु पाके जुइबलय् चाकुगु सि ।
४६.	चिरजि	चिरौजी	Cuddapah Almond	Anacardiaceae	Buchanania latifolia Roxb.	पिने सालुसे च्वना: छा:गु छ्थेख्वला थें क्वाराक्वाराच्वंगु ख्वला दुगु ब:चा पुगु मस्याबरां सवा: व:गु मस्या बराया पलेसा छ्यलेज्यगु जडीबुटीकथं नं छ्यलेज्यगु छताजि सुक्वागु सि ।

सि व पूया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
४७.	छुस्यापासि	मयल	Wild Nepali pear	Rosaceae	Pyrus pashia Buch - Ham ex D Don	कं दुगु माय् सइगु गुच्चाय् र्वल्लाना: आमलि पाय्ब: तक्क जुइगु ज्वाय्ज्वाय् सइगु पाके जुइबलय् हाकुसे च्वना: प्वात्याप्वात्या च्वनीगु, सवा: चाकुसे च्वनीगु पासि जाति मध्ये दकले धिबव:गु ।
४८.	छोरा (छोडा)	छोहोरा	Date palm	palmae	Phoenix dactylifera L.	ब:चाव:चा र्व:गु ताइब:सिमा थें इवांत्यांगच्वंगु सिमाय् सइगु भन्दै ख्येवाल्या: हाक:चा ला:गु दुने छा:गु पु दुगु सेसेकुना: कयक्यकुंगु तुयसियु वा ह्याउँहाकु रंगया चाकुसे च्वंगु मसला व जडीबुटीयारुपं छ्यलावयाच्वंगु अथें न नये ज्युगु तागतिलो छताजि सि ।
४९.	जंगलियाउ (स्याउपासि)	भुसे नासपाति	Quince	Rosaceae	Cydonia oblonga Meissn.	वाउँसेच्वंगु सि छरवलं भुइसेच्वंक भुवादुगु छा:गु फाकु, चाकु व पाउँ सवा: व:गु सि ।
५०.	जमनासि	जामुन	Black plum	Myrtaceae	(Eugenia jambolana LAM.) Syzygium cumini (L.) Skeels	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु ह्याउँ, वँचु, हाकु न:गु रंगया पाके जुइबलय् नाइसे च्वनीगु छताजि सि ।
५१.	जापानी आलुबखरा	जापानी आरुबखडा	Japanese plum	Rosaceae	Prunus salicina L.	ब:चामा:गु कं दुगु जातया माय् सइगु बचा:बचा:र्व:गु र्वल्लाना:गु आकार वा मुटु आकार जुया: सइगु ह्याउँगु रंगया पाके जुइबलय् चाकुसे च्वनीगु दुने बस्पति आकार या पु दुगु सि ।
५२.	जिफो	जाइफल	Nutmegs	Myristicaceae	Myristica fragrans Houtt	र्वय् थें च्वंगु र्वल्लाना:गु वा ख्येवांलूगु न्ह्याबलें ह: जायाच्वनीगु सदाबहार सिमाय् सइगु मसला वा जडीबुटीया रुपं छ्यलावयाच्वंगु छताजि सि ।
५३.	जुनारसि	मौसमि	Sweet orange	Rutaceae	Citrus sinensis (L.) Osbeck	सन्तलासिया आकार खया: नं थ्व स्वयां तर्व: ज्वीगु र्वल्लाना: खला पिचुसे च्वनी । पाके जुइबलय् खलाया उँन म्हासुह्याउँकथ्या जुइगु दुने भ्यभ्य दुगु चाकुगु सवा:या सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
५४.	भूमिसि	काली ज्यामीर	Otaheite orange	Rutaceae	(Citrus junos Tanaka) Citrus lemon (L.) Burm.f	ब:चा मागु कं दुगु माय् सङ्गु सन्तलासि पाय्ग्व:गु पाके जुइबल्य् म्हासुसे च्वनीगु भ्यभ्य दुगु अचार्य् तया: नयेगु पाउँसि । म्हपूजां थ्व सि नं तयेगु या: । थ्व सि मचा जकू, चूडाकर्म व गृह्येश्वरी द्वादशतीर्थ स्नान यायेत मा: ।
५५.	भूमिसि	भुसेफल	Gooseberry	Grossulariaceae	Ribes grossularia L.	भा:सिमाया आकारगु माय् सङ्गु सि छावलं सँ थें दुगु ब:चाव:चाव:गु पाके जुइबल्य् चाकुसे च्वनीगु सि ।
५६.	त:क:बसि	मादाफल	Arbutusberry	Ericaceae	Arbutus unedo L	क:बसि थें छायाक:गु ग्वल्ला:गु ह्याउँगु रंगया चाकुगु सवा:या सि जाम दयेके ज्यूगु व पुया चिकं पिकायेज्यूगु सि ।
५७.	त:सि (न्यलुसि)	बिमिरो	Citron	Rutaceae	Citrus medica L.	ख्वला माथं वना: पिचु मजुसे सिया आकार भचा हाक: ला:गुकथं सुलुक च्वंगु ख्वला छब्ब: लिक्कया दुनेपाखे च्वंगु तुयुगु थ्व जक नसायारुपं छयले ज्यूगु दुनेया चाकु वा पाउँ सवा: व:गु भ्यभ्य नये ज्यू । म्हपूजा, किजापूजा व लक्ष्मीपूजाया पूजायात मदयेक मगा: । थुबुनुया भव्य ब्वयनं चा:चा: ताना: वजिइ दुने तयेगु चलन दु ।
५८.	तग्व:खाइसि	खट्टा	Khatta	Rutaceae	Citrus karna	तग्व:गु जातिया खाइसि । थ्व सि स्वन्ति नख:या म्हपूजा यायेत तयेमा: । अचार्य् तया: नयेगु छताजि सि ।
५९.	तग्व: भूमिसि	निबुवा	Lemon	Rutaceae	Citrus limonia (L.) Burm. f.	भूमिसि थें च्वंगु भूमिसि स्वयां तग्व:गु भूमिसिया पलेसा म्हपूजां तयेगु या: । अचार्य् तया: नयेगु छताजि सि ।
६०.	तर्बुजा (चाकुफसि)	तर्बुजा	Water melon	Cucurbitaceae	(Citrullus vulgaris SCHR.) Citrullus lanatus (Thunb.) Mat. & Nakai	ख्वला नयेमज्यूगु दुने पुनाप ल्वाक:बुक: जुयाच्वंगु चाकुगु सवा:या रसदार नायूगु दुय: नयेगु फसि ज्व:ला:गु ख्वला च्याकिंच्याकिं दुगु छताजि फसि जातिया सि ।
६१.	ताइब:सि	खजूर	Edible date	Palmae	Phoenix spp.	स्वात्याक त:हाक:गु सिमाय् सङ्गु ग्वय् आकारयागु नये ज्यूगु वा नये मज्यूगु व जडीबुटीया रुपय् नं छयले ज्यूगु ग्वय् थें छा:गु खजू जातया गंगु सि ।

सि व पुया नैवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नैवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
६२.	तितिसि	इमलि	Tamarind	Leguminosae	Tamarindus indica L.	त:मागु सिमाय् सङ्गु सिमिये ध्येय जुया: दुने छा:गु चुलुसे च्वंगु पु दुगु पाउँ सवा:या सि ।
६३.	तिबोसि	म्यांगोस्टिन	Mangosteen	Guttiferae	Garcinia mangostana L.	वैजनि रंगया ख्वला दुगु गोलभेडा आकार जुया: सङ्गु पाके जुइबल्य् चाकुसे च्वनीगु सि ।
६४.	तिस:सि	धमन	Dhman	Tiliaceae	Grewia titiaefolia Vohl.	ख्वला:गु तगव:गु कय्गु पाय्गव:गु पाके जुइबल्य् हाकुसे च्वनीगु ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु चाकुपाउँ सवा: व:गु सि ।
६५.	तुकुप्यासि	मदिलो	Bastard Oleaster	Elaeagnaceae	(Elaeagnus latifolia L.) Elaeagnus infundibularis momix	सिमा कचाया च्वकापाखे ह:या कापिइ (क्वपिइ) गौचा पतिकं ज्वाय्ज्वाय् मतप्यासि (मरपेसि) पाय्गवयेक सङ्गु ह्याउँगु रसदार सि ।
६६.	तुसि	काँक्रो	Cucumber	Cucurbitaceae	Cucumis sativus L.	काक: रवाय्था भरं गसि वनीगु वा लहरा वनीगु माय् सङ्गु दुने लस्करिं धीचिक पु दइगु अलग हे सवा: दुगु दुय: (पु) पिय: ख्वला सकतां नयेज्यूगु सि । ध्व सि दशहरा नैवा: संस्कृतिकथं फकं नापं मनसे मगा: ।
६७.	तेबू	टिमुर	(Toothache Tree fruit) Nepal pepper prickly ash	Rutaceae	Zanthoxylum armatum DC.	ब:चामागु कं दुगु सिमाय् मलय् पाय्गवय्क ज्वाय् चिना: सङ्गु वाईयाँ सवा: व:गु अचार्य् मसलाकथं तइ । वायु विकार व मेमेगु ल्वय्यात जडीबुटीयारुपं नं छ्य: । थुकिया सि व मा न्यायात विषकथं नं छ्य: । तेबराज वैद्य नांगु छगू लोकवाखनय् तेबुया करामत क्यना त:गु दु ।
६८.	दिगसि	राजबीज (अमलतास)	Cassia pods	Leguminosae	Cassia fistula L.	मध्यम आकारया सिमाय् तत:हाक: जुया: ख्वला:गु व पुपु ला:गु ध्येयारुपं सङ्गु ध्यया दुने पु नापं ल्वाक ज्याना च्वंगु लसादुगु चाकु सवा:या रस दुगु व पु जडीबुटीया रुपं छ्य: ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	म्हसीका Introduction
६९.	दुधालेसि	धतुरो	Thornapple	Solanaceae	Datura stramonium L.	लै सिथय् सिथय् फाल्तु जग्गाय् भा:माया रुपय् बुयावया च्वनीगु तुइक स्वां ह्वइगु सि व मा नापं जडीबुटीयारुपं छयलावयाच्वगु छताजि विषालु कं थें दुगु सि । थुकी स:गु सिया पु नशालु बुटीकथं छय: ।
७०.	दुधंखोसिं	पिक्यान्ट	Pecan nut	Juglandaceae	Carya illinoensis Roch.	छा:गु ख्वला ख:सां सालुसे च्वना: बरां थें ल्हा:तिं तछ्याये ज्यूगु माकु सवा: दुगु खोसिं जातिया चिची ग्व:गु तागत युक्तगु गंगु सि ।
७१.	देसिफसि	देसिफर्सि	Pumpkin	Cucurbitaceae	Cucurbita maxima Duch.	क्यातुगु वा पाके जुइगु तरकारि, केँ वा अचार वाला: नयेज्यूगु, पु सिया: अचार नयेज्यूगु काक: ग्वाय् पिहाँ वया: बय् न्यंक नं लहरा वना: सइगु ग्वारा चिंगु वा पतिचिना: चाकला:गुकथंया आकार जुइगु पाके जुइबल्य् वाउँवाउँ न:गु वा ह्याउँह्याउँ न:गु छताजि तग्वय्क सइगु फसि ।
७२.	चाँक:बसि	भुइँकाफल	Strawberry	Rosaceae	Fragaria nubicola Lindl. ex Lacaita	साक वर्गया वनस्पति, बय् गसि वनीगु माय् सइगु पाके जुइबल्य् ह्याउँसे च्वना: नाइसे च्वनीगु सिया पिने सि छग्वलं चिचीपुगु हामो आकारया पु प्यपुना च्वनीगु भन्दै ख्येँबाँलूगु रसदार चाकुपाउँ सवा:या सि ।
७३.	धाले	अनार	Pomegranate	Punicaceae	Punica granatum L.	भा:सिमाया आकारगु माय् सइगु ब्या: आकारया सिइ दुने क:निपाय् ग्व:गु पाके जुइबल्य् ह्याउँगु वा तुयूगु रंगया धीचिंक रसदारगु तागतिलो ग्व:चाग्व:चा दुगु, सिया ख्वला जडीबुटीकथं वासलय् छय: ।

सि व पुग नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
७४.	धुलिपु	खिरना	Mimusops	Sapotaceae	Manilkara hexandra (Roxb) Dubard.	मध्यम आकारया सदाबहार सिमाय सइगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु छ्येबांलूगु छग्व:सिइ छपु जक पु दइगु दुसपिहां वइगु, सि व सिमाख्वला नित्तां जडीबुटीयारुपं छ्येलावयाच्वगु दु । ध्व ल्हुसिपु आकारया चाकुपाउँ सवा:व:गु छताजि सि ख: ।
७५.	नईक्या: (नैक्या)	नरिवल	Coconut	Palmae	Cocos nucifera L.	झांत्याक ता:हाक:गु सिमाय सँ थें ज्या:गु जथां भुनाच्वंगुया दुने ब्वै थें छा:गु ख्वलाया दुने रसयुक्त सिमा दुने नईक्या: ल: दयाच्वनी । ध्व सि अर्थे नयेज्यू, मसलाया रुपय् न छय: थुकिया चिकं पिकायेज्यू छिपेजगु छा:गु नईक्या: रव:या होखा रव: दयेकेज्यू । थारोपा लुयेत, ओला: धुंकेत, सेवा धुंकेत व ज्या: जंक्व यायेत मदयेकं मगा: ।
७६.	नखोसिं	हाडे ओखर	Black walnut	Juglandaceae	Juglans regia L.	त:मागु सिमाय सइगु सिमा ख्वला प्वला: दुनेयागु सि वा पुयागु ख्वला ख्वातुसे हाकुसे च्वना: ब्वै थें छा:गुया दुने च्वंगु माकु सवा: व:गु व तागत दुगु दुय: नयेज्यू । ध्व सि स्वतिनख:बलय् स्वन्हुयकं मदयेकं मगा: । ज्यापुतय् ओला मस्तयत्त सगं बिइत व थीथी पूजायात मा:गु गंगु सि ।
७७.	नेकू समेसि	लामो किम्बु	Long mulberry	Moraceae	Morus spp.	पुच:पुच: ब:चाहाक:गु वाउंम्हासु उंनया समेसि, त:मागु सिमाय सइगु चाकुचाकु सवा:या सि ख: ।
७८.	पाउँमितसि	दाख	Fox grape	Vitaceae	Vitis acidia Champ.	पाउँपाउँ सवा: व:गु जंगलि जातिया छताजि दाख ।
७९.	पालाभि (पाला:बि)	पलासवीज	Bastard teak	Leguminosae	Butea monosperma (Lam.) Kuntze.	सिमाया ह: हे सन्तलासि रंगकथंया जुइगु त:मागु सिमाय सइगु मध्ये छपु हे जक पु सइगु ध्येया ख्वलाय् न्यंकभनं भुवा थें दइगु ध्व ध्ये जडीबुटीकथं छय: । लोकपरम्परा कथं यलय् बुंग छ: रथय् तइबलय् ध्व पालाभ्य चुला: मस्तयत्त त्वकेगु व छध्ये सुकां चिना: ग:पतय् व्वखायेकेगु चलन दु । मस्तयगु प्वा:स्या:गु ल्वय् व प्वाथय् दुनेया किमि व फुटकी दुसा नं क्वाहाँ वइ धयागु विश्वास दु ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
८०.	पासि	नासपाति	Pear	Rosaceae	Pyrus communis L.	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु स्याउथें ज्वःलाःगु छताजि लोक्रे छयलावयाचवंगु सि ।
८१.	पेस्ता	पिस्ता	Pistachio nut	Anacardiaceae	Pistacia vera L.	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु मसला व जडीबुटी नितो कथं छयलीगु थ्व सिया । दुनेया नसाय् छयलेगु ब्व बाउवाउं नयाः सवाः माकु व छुं भचा खखः धाःगु नं जुइफु । थ्व सि तागतिलो जू ।
८२.	प्यासिगोचा	कन्दु	Mountain ash	Rosaceae	Sorbus aucuparia L.	तःमागु सिमाय् कचाया च्वकाय् ज्वाय्चिनाः बःचा बःचावःगु ग्वल्लागु आकारया सि पाके जुइबलय् फिका ह्याउँ रंग जुइगु छताजि सि ।
८३.	फांसि	रुख कटहर	Jack fruit	Moraceae	Artocarpus integrifolia auct. non Linn.	तःमागु सिमाय् सइगु ततःरवःगु सिया खबलाय् रवःचा रवःचा लुयाः छयाकःछयाकः थें दयाः बवाचुसे च्वंगु खबलाया दुने धी चिनाच्वंगु पुयात भुनाच्वंगु नाइसे चुलुसे च्वंगु रसदार जुयाः चाकुसे च्वंगु म्हासुगु रांया लाभी हे नसा खःसा थुनिया पु नं मनाः वा सियाः नयेज्या थुनिया पुया सवाः माकुसेच्वं ।
८४.	फसि	फर्सी	Pumpkin	Cucurbitaceae	Cucurbita (moschata) pepo L.	काकः रवाय् दुगुमा गसि (लहरा) वनाःसइगु क्यातुबलय् बाउंगु वा वाउंगुलिइ तुइक च्याःच्याः दइगुकथया रंग जुइगु । पाके जुइबलय् म्हासु वा ह्याउँह्याउँ धाइगु ग्वल्लाःगु वा भतिचा सन्तलासि थें पतिचिनाः चाकलाःगु छताजि तरकारी । नेवाः भ्वजय् फसि क्वाः तयेमाःगु लोक परम्परा दु । थुनिया अचार नं दयेकाः नः । थुनिया पु कचिकं वा सियाः अचार नं दयेकाः नः ।
८५.	फवसि	पैयू	Cherry	Rosaceae	Prunus avium L.	मध्यम आकारया सिमाय् कःबसि व खाइबःसि पायवः जुइक सइगु भिंपू थें पिचुसे च्वनाः तल्के जुयाः बालागु पाकेजुइबलय् ह्याउँसे च्वनीगु चाकु सवाःया सि । थुनिया पु (दुनेच्वंगु न्हासय् कै वइबलय् चुलाः पाइगु) वासःकथं नं लोकपिंसं छयलावयाचवंगु खनेदु ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
८६.	बैअम्ब:	भुइँ अमला	Phyllanthus	Euphorbiaceae	(Phyllanthus niruri L.) Phyllanthus amarus Schumacher & Thonn.	शुक्रिया मा अम्ब:या मा थें हे च्वं तर चिचीमागु घाँय् सर हया माय् सइगु चिचीग्व:गु छग्व: सिइ स्वभ्य कथं दइगु ग्वल्ला:गु सि । थ्व मा छमां हे जडीबूटीयारुपं छय: ।
८७.	बैक:बसि	लहरे काफल	Mock Strawberry	Rosaceae	Duchesnea indica (Andrews.) Focke	बैय् गसि वना: ब्वलनीगु घाँय् सरहया माय् सइगु पाके जुइबलय् ह्याउँगु रंग जुया: ग्वल्ला:गु छयाक:गु चिचीग्व:गु रस दुगु सि ।
८८.	बैधाले					ताल्ला व वर्षा ब्वलनीगु खोल्ला घाँय्माथें बैय् न्यकनं लहरा वनीगु क:बसि पाय्ग्व: जुइक पिचुसे च्वना: बैचुसे च्वंगु रंग जुया: धाले ग्व:या आकारं सइगु छता सि । बौद्ध धार्मिक संस्कार कथं सहस्राहुति यज्ञ व चुडाकर्म यायेत मदयेकं मगा: ।
८९.	बंगलसि (उलसि)	बर	Banyan	Moraceae	Ficus benghalensis L.	वंगलसिमाया नापं पिना: पूजा यायेगु लोकपरम्परा ख: । थ्व सिमाय् सइगु चिचीग्व:गु पाके जुइबलय् सि ह्याउँसे च्वनीगु ग्वग्वला:गु छताजि धुकबुं जातया सि ।
९०.	ब:सि	आरु	Peach	Rosaceae	Prunus persica(L.) Batsch	मध्यम आकारयागु सिमाय् सइगु सिया पिब: ब्वल्लाय् नाइसे च्वना: मसीनगु भुवा थें दुगु सि । शुक्रिया पु बस्पतिया दुनेच्वंगु क्यातगु नयेज्यागु चथाबुन्हु चथा द्य: पूजा याना: हलिमलि छायेबलय् मदेय्कं मगा: । थ्व नेवा: संस्कृतिया परम्परा ख: । थुकुन्हु महतिं छग्व:छग्व: सि घायेगु चलन दु ।
९१.	बखदासि	तालिसपत्री	Puneala plum	Flacourtiaceae	Flacourtia jangomas (Lour.) Raeusch.	ब:चाब:चा ग्व:गु ग्वल्ला:गु पाके जुइबलय् गेरु वा वैजनि रंग जुइगु चाकुपाउँ सवा:या सि ।
९२.	बर्बातुसि (मग:तुसि)	बर्बे काँको	White cucumber	Cucurbitaceae	Cucumis sativus L.	काक: गवाय् पिहां वया: गसि वनीगु श्रावण भाद्र लाय् सइगु तुइसे च्वना: यइपुसे बालाना सवा: सा:गु छताजि सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१३.	बयल्लि	बयर	Chinese Date	Rhamnaceae	Zizyphus mauritiana Lam.	चीमागु भ्रा:सिमाया रुपगु कं दुगु माय् सङ्गु खाइब:सि पाय्ब: जुया: र्वल्ला:गु पाके जुइबल्य् भुइसे ह्याउसे सुबू गंगु थें ख्वला सेसे क्युक्य् कुता: चाकुपाउँ सवा: व:गु सि । धार्मिक व सामाजिक संस्कार व संस्कृतिइ मध्येकं मगा:गु छताजि सि । सि व मा नितां जडीबुटीया रुप छ्य: । सिया दुने च्वंगु पु छा: र्वल्ला: । इहिपाबल्य् कल्याकु नापनं छ्वयेमा: ।
१४.	बयसि (खुपसि)	बयर	Jujube	Rhamnaceae	(Zizyphus jujuba Mill.) Zizyphus mauritiana Lam.	मध्यम आकारया सिमाय् सङ्गु थीथी जात व जात अनुसार थीथी आकारया र्व:चा र्वचा: आकार जुया: पुस्तचिगु वाउँम्हासु जुया: ताजाबल्य् नयेगु सि । थ्व सि भिमरथारोहण व भाजगाल्य् द्वादश तीर्थ स्नान पूजा यायेत मा:।
१५.	बल: (बीहल:)	बरो	Belleric myrobalan	Combretaceae	Terminalia belerica Roxb. (Gaertn.)	त:मागु सिमाय् सङ्गु ब:चाब:चाव:गु खैबाँलूगु जडीबुटीया रुपं छ्यलिङ्गु त्रिफला (हल: बल: व अम्ब:) बुटी मध्ये छता ।
१६.	बस्यति	भिनु	Peach stone	Rosaceae	Prunus persica (L.)Batsch.	ब:सिया दुनेच्वंगु बुट्टा दुगु कलात्मक पु, चिप ल्या: मुदुगु क्वैं थें छा:गु ख्वलाया दुने च्वंगु नयेज्यगु क्यातुगु मस्यां बरां थें च्वंगु चथाखुन्हु चथाच: पूजायायेबल्य् हलिमलिया रुपय् मदयेकं मगा: । जडीबुटीकथं न छ्य: ।
१७.	बलूचा:	पांग्रा	Elephant Creeper, Mackay bean	Leguminosae	Entada phaseoloides (L.)Merr.	सिमिमा थें गसि बनीगु माय् सङ्गु सिमि थें ध्ये ध्ये सया: ध्येया दुनेच्वंगु चाक्ला:गु पिचुसे च्वंगु सिं थें छा:गु जडीबुटीयारुपं छ्यलावयाच्वंगु छताजि गंगु सि ।
१८.	बिम्ब:सि	गोलकाँक्री	Ivy gourd	Cucurbitaceae	(Coccinia cordifolia (L.) Cogn.) Coccinia grandis (L.) voigt	तुसिमाया आकारयागु काक:ग्वाय् पिहाँ वया: गसि बनीगु माय् सङ्गु खैबाँलूगु ब:चा ब:चाव:गु क्यातुगु सि तर कारि नयेज्यगु । थुकिया सि व मा जडीबुटीकथं छ्य: ।

सि व पुया नेवाः नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्याः S. No.	नेवाः नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१९.	बेलाइति आलुबखरा	बेलाइती आरुबखडा	European plum	Rosaceae	Prunus domestica L.	बःचामागु कं दुगु जातया माय् सइगु बःचाबःचागवःगु ख्यैवांलूगु पाके जुइबल्य् म्हासु वा बैजनि उँन जुयाः सवाः चाकुसे च्वंगु दुने बस्पति थें जाःगु पु दुगु सि ।
१००.	बेलासि	अम्नी	Gummigutta	Clusiaceae	Garcinia gummi - gutta (L.) Robs.	मध्यम आकारया सदाबहार सिमाय् सइगु भ्यभ्य लूगु पाके जुइबल्य् त्याउँत्याउँ म्हासुम्हासु धाःगु रंग जुइगु व जडीबुटीकथं नं छयलावयाच्वंगु छताजि पाउँगु सि ।
१०१.	बेलासि (बिलासि)	बिलासि	Bread fruit	Moraceae	Artocarpus communis Forst.	तःमागु सिमाय् सइगु फंसि आकारया सि खःसा नं सिया खला पिचुसे च्वंगु व धुकी दुने पु मदुनिबल्य् क्यातुगु इलय् हे तरकारी दयेकाः नयेगु, साःगु भिंगु व तागत दुगु छताजि सि ।
१०२.	बोखरि (बोकरि)	पनेलु	Puneala plum	Flacourtiaceae	Flacourtia indica (Burm. f.)Merr.	बःचामागु सिमाय् सइगु पाके जुइबल्य् त्याउँसे भुइसे च्वनीगु, ताजाबल्य् हे नयेमाःगु छताजि रस दुगु सि ।
१०३.	ब्याः	बेल	Bengal quince	Rutaceae	Aegle marmelos (L.) Corr.	मध्यम आकारया कं दुगु माय् सइगु पिचुसे ग्वल्लाःगु पाके जुइबल्य् वाउँवाउँ म्हासुम्हासु नःगु सिया खला सि थें छाःगु दुने पु व लसा दुगु दुयः ल्वाकःबुकः जुयाच्वंगु चाकुगु सवाः बःगु, थी थी पूजाआजाय् व मिसामस्त इहि यायेबल्य् ब्यानाप इहि याकेकथं मस्त्य् वीपिसं लःल्हायेमाःगु लोकपरम्पराकथं मदयेकं मगाःगु व जडीबुटी कथं नं छयलेगु याः ।
१०४.	भसस्यांगुलि	ठूलो कटुस	Sweet chestnut	Fagaceae	Castanea sativa Mill	तःग्वःगु जातिया चाकुमाकु सवाःबःगु स्यांगुलि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१०५.	भुइफसि	कुभिण्डो	Ash gourd	Cucurbitaceae	Benincasa hispida(Thunb) Cogn.	काकःखाय् पिहाँ वया: गसि वनीगु फसिमा थें जा:गु माय् सइगु हाक: लाना: गवला:गु छिपे जूलिसे सिया गवलय् खरानि थें जा:गु धुलं भुनीगु थुकिया भुजलि याना: दयेका: सुखु पाना केँ (क्वा:) खुना: नयेज्यु । मना: चिनिया रसय् फिना: मलुवा दयेका: नयेज्यु । नेवा:तय् दकले त:जिगु मोहनि नख:या दशमी अर्थात पाया: खुन्हु थुकियात मभिंया प्रतिककथं पाला: वायेयेकेगु लोकपरम्परा तसकं पुलां खनेदु । महायान बौद्ध परम्पराकथं राक्षसया प्रतिक नं धाइपिं दु । उकिं थुकिइ ख्वा:पा: च्वयातइ ।
१०६.	भुजिसि	मछाइनो	Coriaria	Coriariaceae	Coriaria nepalensis Wall.	चिचीगव:गु ज्वाय्ज्वाय् भुप्पा चिना: सइगु पाके जुइबलय् हाकुसे च्वनीगु सि ।
१०७.	भोखा वा भोखाचा लौका		Bottle gourd	Cucurbitaceae	Lagenaria siceraria (Molina) Standl.	फसिमाय् थें काक: ग्वाय् पिहाँ वया: गसि वनीगु नव:गु माय् सइगु सिया आकार च्वकाय् तत्या: व प्व:चिकीचात्या: जुया: त:हाक:गुयात भोखा व ग्वाराचिगुयात भोखाचा धाइ । थुकिया ला तुयूगु रंगया छिपे जुइका: नयेमज्यु क्यातुबलय् तरकारी (क्वा:) दयेका: नयेमा: । येया केशचन्द्र महाविहारय् गुरुमापाया सन्दर्भयात कया: गुलां च्यान्हु तक्क थ्व विहारय् थुकिया केँ दयेका: गुर्जुपिन्त जा नकेगु परम्परा न्हापा दुगु ख: । छिपे जूगु छा:गु भोखाचा गंका: फकीरतय् कमन्दली दयेकीसा वैरागी बाजा नं दयेकीगु लोकपरम्परा खनेदु ।
१०८.	भोगत्या (भोतकासि)	भोगते	Pummelo	Rutaceae	Citrus grandis Osbeck.	ख्वलाया दुब: ख्वातुसे नाइसे तुइसे धी चिना: दा: थें च्वंगु दुब:या दुने भ्यभ्य प्यपुना च्वंगु सि, मध्यम आकारयागु सदाबहार कं दुगु जातिया माय् सइगु गवलाना: तत: ग्वयेक सइगु पाउँगु जातिया सि ।
१०९.	भ्वासापासि (भ्वसापासि)	कार्तिक नासपाती	Common pear	Rosaceae	Pyrus communis L.	कार्तिक महिनाय् पाके जुइगु ब:चाव:गु दुने म्हासुसे च्वंगु दुय: भ्वासाभ्वासा वंगु छताजि पासि । स्वन्ति नख:या म्हापूजा, किजापूजा व लक्ष्मीपूजा यायेत नं तयेगु चलन दु ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

क्र.सं. S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
११०.	मरेबरां	हाडे बदाम	Indian almond	Combretaceae	Terminalia catappa L.	तःमागु सिमाय् सङ्गु आकार मद्गु बःचाबःचावःगु सिया दुनेच्वंगु तछ्यानाः नयेगु मस्याबरां सवाः वःगु छताजि सुखा सि ।
१११.	मलःसि	कमाई	Black nightshade	Solanaceae	Solanum nigrum L.	मलतामाया आकारगु माय् दछ्यंक मदिक सयाचवनीगु कयगुपाय्गुवःगु पाके जुइबल्य् हाकुसे चवनीगु जडीबुटीकथं नं छयलेज्यगु चाकुपाउँ सवाःवःगु सि ।
११२.	मलय्	मरिच	Hot pepper	Piperaceae	Piper nigrum L.	रसि वनीगु, गौपतिकं हा पिहां वङ्गु माय् हःया गौचापतिकं ज्वाःज्वाः बुँ ह्वयाः ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु जीनाप त्वाकाछ्यानाः मसलायारुपं, जडीबुटीयारुपं, मलताया पालु सवाःया पलेसां छयलावयाचवंगु, चिचीगुवःगु सियु नःगु वा हाकुगु सिकुसिकु चिंगु छताजि सुखा सि ।
११३.	मल्लाप्यासि	लम्चो चुनो	Barberry	Berberidaceae	Berberis vulgaris L.	मतप्यासि (मरपेसि) माथे हे च्वंगु इवांगाचिंगु भाःसिमाय् कचाया चक्काय् मतप्यासियागु हे आकार जुयाः भचा हाकःचा लाःगुकथं ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु चिचीगुवःगु ह्याउँह्याउँ नःगु चाकुपाउँ सवाः वःगु सि ।
११४.	मस्याबरां	कागजी बदाम	Almond	Rosaceae	Prunus amygdalus Batsch.	बःसिमा थें जाःगु सिमाय् सङ्गु बःसि हे आकार जुयाः सङ्गु सि पाके जुइकाः खला प्वलाः वाछ्वयाः दुनेया बस्यति आकारया पु तछ्यानाः नयेगु चाकुमाकु सवाःया तागत दुगु सुखा सि । इहिपा आदिबल्य् मसला प्वःचिने बल्य् तयेमाः ।
११५.	माकःफसि	बडहर	Monkey jack	Moraceae	Artocarpus lakoocha wall. ex Roxb.	तःमागु सिमाय् सङ्गु छताजि फसि खासयानाः थुक्रिया पु जडीबुटीयारुपं छयलीगु व थुक्रिया सिमाखला नं जडीबुटीया रुपं छयलेगु याः । छगू जातक बाखन्य् माकलं बुद्ध्यात लःल्हाःगु कारणं थुक्रिया नां माकःफसि जूगु खः धकाः न्ह्यथना तल ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
११६.	माक:सि		Bearberry	Ericaceae	Arbutus uva-ursi L.	ब:चामागु सिमाय् सङ्गु ब:चाब:चाव:गु ह्याउंगु रंगया पिचुसेच्वंगु जडीबुटीयारुपं छयलेज्युगु, जाम नं दयेके ज्युगु चाकुगु सवा:या सि ।
११७.	माक:स्यांगुलि		Horse chestnut	Hippocastanaceae	Aesculus hippocastanum L.	त:मागु सिमाय् सङ्गु सिया पिनेया ख्वलाय् चिचीधंगु कंचा दुगु थें छयाक:गु सि, पाके जुइबलय् छव:सिया स्वव्व दला: तज्याना: दुनेया भुइसे ह्याउंसेच्वंगु पु खने दया: घंगला थें च्वनीगु । थी थी नसाय् छयले ज्युगु व जडीबुटीकथं छयलावयाच्वंगु सि ।
११८.	मादलफसि (मग:खिंफसि)	मादलफसी	Sumer squash, Pumpkin	Cucurbitaceae	Cucurbita pepo L.	गसि वनीगु वा मवनीगु किसिमया माय् सङ्गु मादल बाजं थें त्या:चा चिना: ता:हाक: जुइगु छिपे जुइका: नये मज्युगु क्यातु वाउंवल्य् हे नये मा:गु छताजि: तरकारी नयेगु देसि फसि ।
११९.	माद्योसि	कालीधतुरो	Downy datura	Solanaceae	Datura metel L.	भा:यारुपं तत:मा जुया: तुइक स्वां ह्वइगु माय् सङ्गु सि । छग्वलं कं थें दुगु सि व छमां जडीबुटीयारुपं नं छय: । नशालु बुटीकथं छयलीगु विषालु माय् सङ्गु विषालु सि ।
१२०.	मालीसि (भाला:)	भलायो	Marking- nut	Anacardiaceae	Semecarpus anacardium L.f.	सिमाय् सङ्गु बल: आकारयागु ब:चाब:चाव:गु थीथी कथंया ल्वय्यात उपचार यायेज्युगुकथंया जडीबुटी व थ्व सि पाके जूगु वा कच्युगु सिं म्हय् चासुया: पवात:पवात: वयेकेगु वा फ्वंपवं नं गाके ज्यु ।
१२१.	मितसि	अंगूर	Grape	Vitaceae	Vitis vinifera L.	काक: रवाय् पिहां वया: गसि वनीगु माय् भुप्पाभुप्पा चिना: ज्वाय्ज्वाय् रववला:गु वा ख्येवांगु ब:चाब:चा रव:गु पाके जुइबलय् वाउंम्हासु जुया: सङ्गु चाकुगु सवा:या रस दया: तागत दइगु सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	म्हसीका Introduction
१२२.	मीकूसि	जमानेमान्द्रो	Mahonia	Barberidaceae	Mahonia naepaulensis DC.	मरपेसि (मतप्यासि) माया आकारयागु भा:सिमाय् मतप्यासि थें हे च्वक ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु चाकुपाउँ सवा: व:गु सि ।
१२३.	मुब:सि	सजीवा	Physic nut	Euphorbiaceae	Jatropha curcas L.	ब:चामागु सिमाय् सङ्गु भन्दै तरव: मल्ला आकार जुया: ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु हाकु न:गु सि व पु नितां जडीबुटीकथं छयलेज्युगु सि ।
१२४.	मुन्तलासि	मुन्तला	Marumi kumquat	Rutaceae	(Citrus japonica Thumb) Fortunella japonia (Thunb.) Swingle	कागतिया थें कं दुगु भा:सिमाय् सङ्गु चिचीग्व:गु कागति थें दुने भ्यभ्य दुगु पाके जुइबलय् चाकुपाउँ सवा: व:गु पाउँ जातिया छता सि ।
१२५.	मुनका	मुनकादाख	European grape	Vitaceae	Vitis vinifera L.	काक:ग्वाय् पिहां वया: लहरा वनीगु माय् भुप्पा चिना: ज्वाय्ज्वाय् सङ्गु वँचुहाकु न:गु गुच्चा थें रग्वला:गु सवा: चाकुगु मितसि वा थुकियात सुकू गंका त:गु सुम्बा सि । सि व मा छमां जडीबुटीया निति छयलेगु या: ।
१२६.	मुसुन	मौसम	Malta orange	Rutaceae	Citrus sinensis (L.) Osbeck	सन्तलासि आकार जुया: रग्वला:गु ख्वला पिचुसेच्वंगु पाके जुइबलय् म्हासुट्याउँ न:गु दुने भ्यभ्य प्यपुना च्वंगु सवा: चाकुसे च्वंगु सि ।
१२७.	मेघासि (मिघासि)	मेवा	Papaya	Caricaceae	Carica papaya L.	अर्घ सिमाया रुपगु माय् ह:या कापिं बू टवया: सङ्गु जयानईक्या: पाय्ग्व: जुइक आकार मदुगुक्थं फसि थें दुने फुस्कुलु जइक पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु चाकुगु सवा:या सि ।
१२८.	मोतिफोसि		Cornelian cherry	Cornaceae	Cornus mas L.	ब:चामागु सिमाय् कचाया गौलय् पुच:पुच: भुप्पा चिना: सङ्गु भन्दै छैबांलूगु ब:चाब:चाग्व:गु पिचुसे च्वना: यइपुसेच्वंगु ट्याउँगु चाकुगु सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१२९.	मौवा	महुवा	Butter tree fruit	Sapotaceae	(Madhuca latifolia (Roxb.) Macbride.) Madhuca longifolia (Koenig) Mac.	तः मागु माय् सइगु भुप्पा चिना: छुँबांगु कथंया सि । पाके जुइबल्य् म्हासुसे च्वनीगु, अथे ताजाबल्य् नये ज्यूगु सर्वत, चिनीस्मिट, अय्ला: दयेके ज्यूगु थुकिया मा छमा हे जडीबुटीयारुपं छयलेगु या: ।
१३०.	मेय्छयं	सिंघडा	Water-chestnut	Trapaceae	Trapa bispinosa Roxb.	तांन्वगु थासय् पुखुलिइ लेहेंपुया: च्वलनीगु शाकीय माय् मेय्छयं आकार जुया: नेकू थें दुगु बःचावःचावःगु पिनेया खलाप्याजि रंगकथंया व दुनेया दुयः तुइसेच्वंगु थी थी कथंया नसाय् छयलेज्यूगु, जडीबुटीकथं नं छयले ज्यूगु छताजि लःसि ।
१३१.	म्वाय्	केरा	Banana	Musaceae	Musa paradisiaca L.	मागवलं च्वःजाया: बुयावइगु जातिया हः लाबालाबां च्वना: इवांगा चिनीगु माय् दाआ थाहां वया: छसिकथं बुँ ह्वया: भुप्पा चिना: तःहाकः जुया: सइगु थुकिया बुँ अचार नयेज्यू । त्याःचा त्याःचा चिना: धीचिगु क्थातुगु सि, वाउँबल्य् तरकारी नयेज्यू । म्हासुसे च्वना: पाके जूगु सिया खला प्वला: अथे नयेज्यू चाकुफाकु सवाःया सि व मा छमां नं जडीबुटीया नितिं नं छयः । स्वन्ति नखःबल्य् मदयेकं मगा । श्राद्ध, निसला बीबल्य् तयेगु या: ।
१३२.	यःसि	कुसुम	Ceylon oak	Sapindaceae	(Schleichera Trijuga willd.) Schleichera oleosa (Lour.) Oken.	तः मागु सिमाय् सइगु भन्दै योमरि बांगु कथं च्वका लूगु पाके जुइबल्य् नं वाउँसे च्वनीगु, अथे वा अचार दयेका: नयेगु पाउँ सवाःया सि ।
१३३.	यला	अलैचि	Greater cardamum	Zingiberaceae	Amomum subulatum Roxb.	हलू पालुमा ज्वःगु माय् चायातःलं मार्गोनं बुँ (स्वां)या मुबू भुप्पा थाहाँ वया: चाया छोने मायागु प्वल्य् सइगु स्वकुं लूगु पाके जुइबल्य् हाकु नःगु अथे नयेज्यूगु सि, मसला व जडीबुटीयारुपं छयलावयाच्वंगु वाईया वइगु सवाःया छता सुम्बा सि ।

सि व पुयां नेवाः नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्याः S. No.	नेवाः नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१३४.	येलुबकःसि	इउरी	Cowberry	Ericaceae	Vaccinium vitis - idaea L.	महुकुछिति जक तःमा जुइगु भाःघाँय् सरहया माय् सइगु रगरवलानाः ह्याउँ नयाः भुप्पा चिनाः चिचीरगःगु पिचुसे च्वंगु आकर्षक जुइक सइगु जाम, जेली दयेके ज्यगु साःगु सवाःया सि ।
१३५.	योमरि	अञ्जीर	Fig	Moraceae	Ficus carica L.	सिमाया प्वः चिकीचा प्वः जुयाः च्वय् यक्व कचामचा दइगु माय् सइगु काचाक् स्वयेबलय् पासि आकारगु बःचाबःचावःगु सिया दुने हे बू (स्वां) या भुप्पा वा पुवः चिनाः च्वनीगु धुकुबूसि जातिया छताजि चाकुगु सवाःया सि । ध्व मा सिमाय् गसि थें वनीगु कथं न बू । उकिं ध्वं च्वनीगु चिचा वाखनय् योमरिमाय् पुनखुमैचा ध्वं च्वलेचां धाःथें च्वनाः नयाच्वनीगु लुमंके बहः बू ।
१३६.	लःसि	पानी अमला	Sword fern	Davalliaceae	Nephrolepis cordifolia (L.) Presl	हः लाबालाच्वंगु मनाभा जातिया छताजि घाँय्माय् चाया तःलय् हाय् (Root) आलु थें सइगु सि । ध्व सि छरवलं लखं जाया च्वनीगु प्यास चाइबलय् लः त्वनेया पलेसा नयेज्यगु सि ।
१३७.	लिचि	लिची	Litchi	Sapindaceae	Litchi chinensis Sonner	बःचामागु सिमाय् सइगु भन्दै ख्यौबालूगु ख्वला छयाकः थें जुयाः क्वाचुसे च्वंगु । थुकी दुनेया ह्याउँह्याउँ नःगु पुइ भुनाच्वंगु तुयगु पाउँचाकु सवाः वःगु दुयः हे ध्व सिइ नयेगु वस्तु खः।
१३८.	लुक्वात	लोकट	Loquat	Rosaceae	Eriobotrya japonica Lindl.	ध्व सिमा सदाबहार छगुकथंया आलंकारिक माकथं नं पिइज्यगु माय् सियागु च्वकां थस्वयाः सइगु प्वः चित्याः च्वका तत्याःगु रवलानाः हाकःचा लाःगु पिचुसेच्वंगु छताजि चाकु सवाः वःगु सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१३९.	लेबु	संखत्रो	Grape fruit Pomelo	Rutaceae	Citrus paradisi Mae. f.	कं दुगु भ्ना:सिमाय् सइगु ख्येबांलूगु मध्यम आकारया रव:जुया: पिचुसेच्वंगु संखतर पाउंयेकेगु धीथीकथंया अचारय् पाउं सवा:यानिंतिं त्वाक छ्यायेगु व चुपाउं दयेके ज्यूगु छताजि मूवंगु सि ।
१४०.	लैसि	मूलाको कोसा	Radish	Cruciferae	Raphanus sativus L.	लैमाय् सइगु ध्य (पुस) । क्यातुगु इलय् खासयाना: खाइसन्हु कुन्हु खाइक्वाति दयेकेत मदयेकं मगा:गु छता सि ।
१४१.	वैचुसि (हलयपु)	जैतुन	Olive	Oleaceae	Olea europaea L.	मध्यम आकारया सिमाय् ब:चाब:चाव:गु ख्येबांलूगु पाके जुइबलय् वैचु वा वैजनि रंगकथं जुइगु सि ।
१४२.	वंगलसि (ओंगलासि) (उलग:सि)	पीपल फल	Sacred fig	Moraceae	Ficus religiosa L.	सिमाज्व:या आकार मदुगुकथं यक्व कचामचा न्यक न्यनावना:ब्वलनीगु अंग:, सत:, देग:, प:खा: न्ह्यागु न थासय् बुया वइगु माय् सइगु सि । पाके जुइबलय् चाकु सवा: वइगु चिचीग्व:गु सिमा दुने हे धीचिक बुट्टवया: पु सइगु धुकबुं जातिया सि । थुनिया मा छमां हे जडीबुटीया रुपं छयालावयाच्वंगु दु ।
१४३.	सखोसि (ल्हासाखोसि)	दाँते ओखर	Persian walnut	Juglandaceae	Juglans regia L.	त:मागु सिमाय् सइगु रवला:गु सिमागु पिनेया ख्वला प्वला: दुनेच्वंगु पुयागु ख्वला तुयु म्हासु न:गु ख्येख्वला थें क्वार त्वाराच्वंगु सालुसे च्वना: वां तछ्याना अ:पुक नयेज्यूगु ।
१४४.	सतिबय्लि (सतबय्लि)	भकि अभिलो (सति बयर)	Nepal sumac	Anacardiaceae	Rhus parviflora Roxb.	भ्ना:सिमाय् सइगु चिचीग्व:गु क्यपु (लैयापु) पाय्ग्व:गु पाके जुइबलय् ह्याउंह्याउं नया: पाउंपाउं सवा: वइगु अथें वा अचार दयेका: नयेज्यूगु सि । इहिपा यायेबलय् कल्याकु छवयेबलय् मदयेकं कगा:गु ।
१४५.	सन्तलासि (सन्त्रासि)	सुन्तला	Orange	Rutaceae	Citrus reticulata Blanco.	चिकीचामागु सदावहार सिमाय् सइगु रवलागु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु दुने भ्यभ्य दुगु जाति अनुसार चाकुगु वा पाउंगु सवा:या सि ।
१४६.	सपोसि (सपासि)	सपात (सपोटा)	Potato apple	Sapotaceae	Achras sapota L.	मध्यम आकारया सिमाय् सइगु रवला:गु ख्वला छ्याक:गु भ्यभ्यचिगु छताजि सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	म्हसीका Introduction
१४७.	सलपपु	सीताफल	Custard apple	Annonaceae	Annona squamosa L.	मध्यम आकारया सिमाय सङ्गु पिनेया ब्व खला छयाक: थें जुया: रक्ता:गु दुने हाकुगु छा:गु पु दुगु, भय्य पतिक पाके जुइबल्य चाकुगु सवा: वङ्गु सि ।
१४८.	सिखा:पु		Prickly pear	Cactaceae	Opuntia ficus - indica(L.)Mill.	त:मा जुइगु कं ताता: हाक: जुइगु बालाबालाचिंगु सिबा माय सङ्गु सि वा पु सिया: नयेगु वा थुकिया पु व बुं जडीबुटीकथं नं छयलेगु या: ।
१४९.	सिगुलि	ठेकीपल	Schisandra	Schisandraceae	Schisandra grandiflora(Wall) HK.f. Thoms.	गसि वनीगु माय सङ्गु पाके जुइबल्य ह्याउंगु रंग जुइगु छग्व: सिइ पु निपु दङ्गु पिचुसेच्वंगु छता सि ।
१५०.	सिन्ता	सिम्टा	Pignolia nut, Chir pine	Pinaceae	(Pinus longifolia Roxb.) Pinus roxburghii sarg.	चवाम्व:माय सङ्गु काकल्य दुने च्वंगु पु कचिकं वा सिया: नयेगु माकुगु सवा:या सुक्खा सि ।
१५१.	सुकुमेल (सुस्मेल)	सुकुमेल	Cardamom	Zingiberaceae	Elettaria cardamomum Maton.	हलू वा पालुमा ज्व:गु माय चाया त:लं हाव:लं बुं (स्वां) या मुखू भुप्पा थाहाँ वया: चाया छ:ने मायागु प्वल्य सङ्गु स्वकुं लूगु वाउतुय न:गु यला आकारयागु चिचीग्व:गु अथें नयेगु, मसला व जडीबुटीयारुपं नं छय: । थुकिया सवा: वाईयाँ व:गु सुक्खा सि ।
१५२.	सोमापु (पलेपु)	कमल गट्टा	Lotus fruit	Nymphaeaceae	Nelumbo nucifera Gaertn.	ल:या दुने ध्याचल्य दुने ब्वलनीगु दं वा सकिं ह: व स्वां लखं चव्य थाहाँ वया: स्वां ह्वइगुलिइ सङ्गु पलेस्वाया पु सिया: नयेगु वा जडिबुटीयारुपं नं छय: । थ्व पलेस्वां मा छमां हे जडीबुटीया निंतिं छयलेगु या: ।
१५३.	स्यमलि (छुस्यापूचा)	मोगा	Red berried elder, Elderberry	Caprifoliaceae	(Sambucus racemosa L.) Sambucus adnata wall. ex DC.	व:चामागु सिमाय कचाया च्वकाय भुप्पा चिना: ज्वाँय ज्वाँय सङ्गु ह्याउंगु रंगया ब:चाग्व:गु सवा: सा:गु जडीबुटी कथं छयले ज्यूगु पुयागु चिकं नं पिकाय ज्यूगु छता नीगु सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१५४.	स्यांगुलि	कटुस	Chestnut	Fagaceae	(Castanea mollissima Blume. Castanopsis indica (Roxb.) Miq.	तःमागु सदाबहार सिमाय सङ्गु सि छग्वलं चिचीपुगु मुलु थें च्वामगु कं धीचिकं दुगु, सिया दुने च्वंगु पु चिग्वःगु रवय् आकारया चिचीग्वःगु रग्वलाःगु नेवाः संस्कृतिकथं स्वन्तिया म्हपूजा किजापूजायात मदयेकं मगाःगु माकुगु छताजि सि ।
१५५.	स्याउ	स्याउ	Apple	Rosaceae	(Malus sylvestris Mill.) Pyrus malus L.	भन्दै पासि आकार थें ज्वःगु धीधी रंग, आकारया तग्वः चिग्वःगु जातिकथं चाकुगु वा पाउँगु सवाःया प्रमुख सि ।
१५६.	हथं	रिष्टा	Soap nut	Sapindaceae	Sapindus mukorossi Gaertn.	तःमागु सिमाय सङ्गु थ्व सिया पिनेयागु ख्वातुसे च्वंगु ब्व वा ख्वला साबुं दयेकेगुलिइ छयलिइगु व साबोया ज्या कायेज्यगु खःसा थुकिया दुनेया हाकुगु गुच्चा थें ग्वलाःगु पु जडीबुटीयारुपं छयलिइगु, न्याया विषकथं नं छयः । नेवाःसंस्कारकथं मनू सीबलय् उई धुकाः हयेंगवाःया मनू ज्यानाः मिखा तयेकेत मदयेकं मगाःगु बस्तु खः ।
१५७.	हलः	हरो	Yellow myrobalan	Combretaceae	Terminalia chebula Retz.	तःमागु सिमाय सङ्गु ग्वलाःगु वा ख्येबालूगु बःचाबःचा रग्वःगु सि, पाके जुइबलय् हल्का वाउँम्हासु रंगया जुइगु । जडीबुटी वा त्रिफला बुटी मध्ये छता, थुकिया दुने च्वंगु भन्दै बस्यति आकारया पु तछ्याना नं नये ज्यगु छताजि सुखगु सि । बहाःपूजा यायेत थ्व सि माः ।
१५८.	हलिंफुसुतुसि (फूतुसि)			Cucurbitaceae		काकः ग्वाय् पिहां वयाः गसि वनीगु माय् सङ्गु भन्दै ख्येबालूगु भचा हाकःचा लानाः ग्वलाःगु आकारया च्याः च्याः बुट्टा दुगु पाके जुइबलय् म्हासु नयाः वाउँ च्याः च्याः खने दइगु पाके जुइबलय् दुपाखें चुपिं कियागु थें तज्याना वडगु पाके जुइकाः जक नये माःगु पाके जुलकि जक नाइसे च्वनाः फुसुफुसुं च्वनीगु चिनिइ बुलाः नयेबलय् म्वाय् (केरा) नयागु सवाः दुगु छताजि सि ।

सि व पुया नेवा: नां (Newar names for some fruits & seeds)

ल्या: S. No.	नेवा: नां Newar Name	खस नां Khasa Name	अंग्रेजी नां English Name	परिवार Family	वैज्ञानिक नां Scientific Name	महसीका Introduction
१५९.	हल्वाबेच	हलुवाबेद	Persimmon	Ebenaceae	Diospyros virginiana L.	मध्यम आकारया सिमाय सङ्गु सन्तलासि पाय्ग्वःगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु चाकुफाकु सवाःया सि ।
१६०.	हाकु इसि	खब ऐसेलु	Wild raspberry	Rosaceae	Rubus paniculatus Sm.	इवांगचिगु मध्यम आकारया सिमाय सङ्गु पाके जुइबलय् ह्याउँया: नं हाकुसे च्वनीगु चाकु सवा: वःगु ताजा नये माःगु चिचीग्वःगु सि ।
१६१.	हाकुप्यासि		Black berry	Rosaceae	Rubus fruticosus L.	बःचामाःगु भ्नाःसिमाय तूथे चिचीग्वःगु ग्वल्लाःगु धीचिनाः छग्वारा जुयाः कःबसिपाय्ग्वः जुइक सङ्गु पाके जुइबलय् हाकुसे च्वनीगु चाकुपाउँ सवाः वःगु सि । थुकिया हः वासः यायेत छयः ।
१६२.	हाकुसमेसि	कालोकिम्बु	Black mulberry	Moraceae	Morus nigra L.	हाकुगु रंगया सिम्पु पाय्ग्वःगु समेसि ।
१६३.	हिसि			Rutaceae	Citrus spp.	छगू प्रकारया पाउँगु तःसि जातिया सि । थ्व सि खासयानाः गातिलाया वा वसुन्धाराया व्रत धलं दनेत मदयेकं मगाः । लखुतीर्थय् द्वादशतीर्थया स्नान यायेत मदयेकं मगाः ।
१६४.	ल्हासाबःसि	खुपानी	Apricot	Rosaceae	Prunus armeniaca L.	मध्यम आकारया सिमाय सङ्गु पाके जुइबलय् म्हासु नःगु बःसि आकारया छताजि चाकु सवाः वःगु सि ।
१६५.	ल्हुसिपु	च्युरी	Butter fruit	Sapotaceae	Madhuca butyrasis Roxb.	तःमागु सदाबहार सिमाय सङ्गु दुरु धें तुयगु ति पिहाँ वङ्गु दुने पिचुसे चुलुसे च्वंगु पु दुगु पाके जुइबलय् म्हासुसे च्वनीगु भन्दै छ्यैबालुयाः च्वका च्वामुसे च्वंगु बःचाबःचाग्वःगु चाकुगु सवाःया सि ।
१६६.	ह्याउँइसि	रातो ऐसेलु	Himalayan raspberry	Rosaceae	Rubus fockeanus kurz	जग्गाय् बुया वङ्गु घाँय् सरहया माय् सङ्गु चिचीग्वःगु नाइसे च्वंगु ह्याउँगु रंगया सि ।
१६७.	ह्याउँसमेसि	रातोकिम्बु	Red mulberry	Moraceae	(Morus spp.) Morus rubra L.	ह्याउँगु रंगया सिम्पु पाय्ग्वःगु समेसि ।

नोट : वैज्ञानिक नांया खण्डय कोष्ठक चिंया दुने च्वंगु नां गुगु गुगु सफुतिइ थये नं उल्लेख याना तःगु दु ।

English Names for some fruits & seeds

English Name	Newar Name	English Name	Newar Name
American Plum	American Ālubakharā	Black nightshade	Malahsi
Almond	Marsyābarā	Black plum	Jamanāsi
Apple	Syāu	Black walnut	Nakhosī
Apricot	Lhāsābahsi	Bottle gourd	Bhokhā or Bhokhāchā
Arbutusberry	Tahkahbasi	Bread fruit	Belāsi (Bilāsi)
Areca Nuts	Gway	Bridelia	Goduli
Ash gourd	Bhuiphasī	Bullock heart	Ātāsi
Avocado	Avocādo	Butter fruit	Lhusipu
Banana	Mwāy	Butter tree fruit	Mauwā
Banyan	Bangalasi, (Ulasī)	Carambola	Kamosi
Barberry	Maltāpyāsi	Cardamom	Sukumel
Bastard oleaster	Tukupyāsi	Cashew apple	Kājupāsi
Bastard Teak	Pālāvi	Cassia Pods	Digasi
Bayberry	Kahbāsi	Castor seeds	Alahpu
Bearberry	Mākahsi	Ceylon Oak	Yahsi
Belleric myrobalan	Balah, (Biihalah)	Cherry	Fwāsi
Bengal Quince	Byāh	Chestnut	Syāguli
Bilberry	Kōchāpyāsi (Kōpyāsi)	Chinaberry	Khāibahsi
Bitter Cucumber	Kwahtusi	Chinese Date	Bayli
Bitter Orange	Khāisi	Chinese white mulberry	Chiniyā Samesi
Blackberry	Hākupyāsi	Citron	Tahsi (Nhyalusi)
Black mulberry	Hākusamesi	Coconut	Nāikyāh
			मलःसि जमनासि नखोसि भोखा वा भोखाचा बेलासि (बिलासि) गोदुलि आतासि लुसिपु मौवा कमोसि सुकुमेल काजूपासि दिगसि अलःपु यःसि फवसि स्यांगुलि खाइबःसि बयलि चिनिया समेसि तःसि (न्यलुसि) नईक्याः

English Names for some fruits & seeds

English Name	Newar Name
Common Pear	Vwāsāpāsi
Common plum	Ālchā
Coriaria	Vujisi
Cornelian Cherry	Motiṭōsi
Cowberry	Yelubakahsi
Cucumber	Tusi
Cuddapah almond	Chirājī
Custard apple	Salapapu
Date plum	Chhorā (Chhodā)
Date Sugar palm	Khajusi
Dendroph	Kwapāsi
Dhaman	Tisahsi
Downy Datura	Mādyosi
Edible date	Tāibahsi
Elephant Creeper, Mackay beam	Baluchāh
Embic Myrobalan	Ambah
European grape	Munakā
European nettle wood	Kōsi
European plum	Belāiti Ālubakharā
Fig	Yomari
Fox Grape	Paūmitasi

English Name	Newar Name
Gooseberry	Jhōsi
Grape	Mitāsi
Grape fruit	Lēbu
Greater Cardamum	Yalā
Guava	Āmāsi
Gumhar	Khamal (Khamar)
Gummigutta	Belāsi
Himalayan Raspberry	Hyāūeisi
Holboellia	Gōfali
Horse Chestnut	Mākahsyāguli
Hot pepper	Malay
Indian almond	Maraybarā
Indian Salmon	Kāmalahsi (Tagohbihi)
Ivy gourd	Bimbahsi
Jack fruit	Fāsi
Japanese medlar	Kōchāpāsi
Japanese plum	Jāpāni Ālubakharā
Jujube	Baysi (Khurpāsi)
Karona	Ghalahsi
Khatta	Tagohkhāisi
Lemon	Tagohjhamsi
Lime	Kāgti

English Names for some fruits & seeds

[illegible]

English Names for some fruits & seeds

English Name	Newar Name	English Name	Newar Name
Potato apple	Saposi (Sapāsi)	Soap Nut	Hathā
Prickly Pear	Sikhāhpu	Squirting Cucumber	Khokātusi
Pummelo	Vogtyā	Strawberry	Dyākahbasi
Pumpkin	Fasi	Sumer squash, Pumokin	Mādalfasi
Pumpkin	Desifasi	Sweet Chestnut	Vasāsyaḡuli
Puneala Plum	Bakhadāsi	Sweet lime	Chākusi
Puneala Plum	Bokhari (Bokari)	Sweet orange	Junārsi
Pyracantha	Ghūgalasi	Tamarind	Titisi
Quince	Jangalisyāu (Syāupāsi)	Thornapple	Dudhālesi
Radish fruit	Lāsi	Tree tomato	Kyāmātar
Red berried elder, elder-berry	Syamali	Water chest nut	Myaychhyā
Red mulberry	Hyāūsamesi	Water melon	Tarbuḡā (Chākufasi)
Sacred fig	Wōgalasi (Ulagahsi)	White Cucumber	Barkhātusi (Magahtusi)
Sand Pear	Chiniyāpāsi	Wild Nepali Pear	Chhusyāpāsi
Sarmentosa	Khonyu	Wild Raspberry	Kwaheisi
Saurauia	Kwōysi	Wild Raspberry	Hākueisi
Schisandra	Sigulti	Yellow myrobalan	Halah
Shord fern	Lahsi	Yellow Raspberry	Eisi
Small mulberry	Chigosamesi		

नेवाः लोकसंस्कार व संस्कृतिश्च छ्यलावयाच्चंगु छुं सि

नेवाः जातिया लोकसंस्कार व संस्कृति कथं धार्मिक पूजाया ज्याख्य मध्येकं मगाः गु कथं छ्यलावयाच्चंगु सि व सि नाप स्वापू दुगु छुं छुं ब्व :-

- १) अं अंमाया हः ज्याः जंक्व, गुपाः बौ, जल जग्य आदि पूजायात मध्येकं मगाः ।
- २) अम्बः थायभू ज्वलंयात, बहाः पूजा, दूयंकीबलय् द्वादश तीर्थ स्नानया दानगाः खुसिइ स्नान यायेत मध्येकं मगाः । ध्व मुखः अष्टमि कुन्हु नयेमाः गु परम्परा दु ।
- ३) आमलि थायभू ज्वलंयात मध्येकं मगाः ।
- ४) ओगलसि ओगलसिमाया हः जातकर्म पूजा, अन्नप्रासन, चुडाकर्म, रत्नन्यास, ज्याः जंक्व, गुपाः बौ, प्रेतबलि पूजा, बसुन्धरा व्रत, चतुर्दशी व्रत आदि पूजाय् व नवरथया मेलाय् आर्यघाट तीर्थय् स्नान यायेत मध्येकं मगाः ।
- ५) कंमलः सि ध्व सि (कण्टकारी) रत्नन्यास पूजायात मध्येकं मगाः ।
- ६) क्वैसि नखः जात्राया द्यः गमय् तइबलय्, गनं गनं मलः जा नकेत ध्व क्वैसिमाया हः (लप्ते) मध्येक मगाः गु चलन दु ।
- ७) खाइसि ध्व सि चुडाकर्मया पूजायात, द्वादश तीर्थ स्नानया कः खुसिइ स्नान यायेत व मनू सीबलय् सिथंयकेत मध्येकं मगाः ।
- ८) रवय् इहिपाया लाखा बिइत तरवः गु रवय् मध्येकं मगाः । अथे हे चिगः गु रवय् म्हाय् मचा वा भैन्चापाखें रवय् सायेकेत, जिलाजं दुचायेकेबलय् जिचाभाजुपाखें रवय् बिइत, किसलि तयेगु व कलश स्वनेमाः गु छुं न पूजायात मध्येकं मगाः ।

- ९) चाकुसि ध्व सि द्वादश तीर्थ स्नानया राजतीर्थय् स्नान यायेत मध्येकं मगाः ।
- १०) छुस्यापासि ध्व छुस्यापासि रवः हाया मवंगु छज्वाः नं भुज्या गथांमुगः कुन्हु छुन्हु निहिच्छि बहनी बौपूजा याये मधुंतले मस्तयत् भूतप्रेतं थी मफयेमा धयागु धारणां म्हाय् घाका तयेगु परम्पराया चलन दु । थौकन्हे ध्व चलन न्हनावने धुंकल ।
- ११) भस्मि मचायात जानकेगु, चुडाकर्म पूजा व द्वादश तीर्थ स्नानया गुह्येश्वरी स्नान यायेत मध्येकं मगाः ।
- १२) तः सि स्वन्ति नखः या स्वन्हु यंक नं पूजा यायेत व म्हपूजा, किजापूजा यायेबलय् सिसाफलब्व (तः सिब्व) संगंया रूपं लःल्हायेत व द्वादश तीर्थ स्नानया गोकर्णय् स्नान यायेत मध्येकं मगाः ।
- १३) तुसि ध्व तुसि दशहरा कुन्हु वर्षे जातिया मेमेगु न्हुन्हु तरकारी नापं नयेमाः गु परम्पराया चलन दु ।
- १४) दुधालेसि ध्व सि (धतुर) सहश्राहुति यज्ञ पूर्ण ज्वलंयात मध्येकं मगाः ।
- १५) धाले येँजा पुन्हिकुन्हु थः ने, क्वः ने थी थी कथंया द्यः पित्त गुथिपाखें रवः जा याः वनेगुया नामं तरवः रवः जा छाः वनीबलय् रवः जा नापं छायेगु तुसि चाः लय् द्यः ने प्यंगः न्यागः धालेगुलि (पु) तयाः धाले नं छाये माः गु परम्पराया धार्मिक चलन दु ।
- १६) नईक्या ध्व नईक्या मसलावः यात मध्येकं मगाः गु खः सा थुकिया खला पिबः समेत दुगु जथा नईक्याः रवः थाय्पा लुयेगु, थाकुलि लुयेगु, ओलाः धुंकेगु, सिवा धुंकेगु ज्याः जंक्व आदि कथंया पूजायात मध्येकं मगाः ।
- १७) नखोसि नखोसि वा सखोसि स्वन्ति नखः व ओलाः, मस्तयत् सिसाफल संग बिइत मध्येकं मगाः ।
- १८) पालाभि यलय् बुंगदः करुणामय् रथय् तइकुन्हु मस्तयत् ध्व पालाभि बुलाः त्वंकेगु व सुकाये चिनाः क्वखायेकेगु परम्परा दु । तर थौकन्हे ध्व चलन न्हनावने धुंकल ।

१९) पासि	गुण्णिह्या सापार कुन्हु दच्छ्या दुने सीपि पितृया नामं दान बिइगु ब्वय् ध्व पासि छता नं तेयेगु परम्परागत चलन दु ।	२९) भित्तिसि	ध्व भित्तिसि (दाख) द्वादश तीर्थ स्नानया त्यबु दुवातय् स्नान यायेत मदयेकं मगाः ।
२०) फसि	घासाता ब्वयेमाः गु छुंनं भ्वय् वा ज्याख्ये थाय्भु ज्वलंयात ध्व फसि मदयेकं मगाः गु लोकपरम्परा दु ।	३०) मीकसि	मीकसिमाया सिं ज्याःजंक्वया पूजायात मदयेकं मगाः ।
२१) पवसि	ध्व पवसिमाया कथि सुत्रपातन, गुपाःबौ, प्रेतबलि पूजा, बुसंखा पूजायात मदयेकं मगाः गु खःसा थुकिया सिमाखला रत्नन्यास पूजायात मदयेकं मगाः ।	३१) म्वाय्	ध्व म्वाय् (केरा) स्वन्ति नखःया सिसाफल ब्वय् ज्वलं खायेत, प्यं थयेबलय् पिण्डय् तेयेत, निसलाः बिइबलय्, छुं नं इलय् सिसाफल सग बिइगु ज्याख्ये आदि कथंया थी थी ज्याख्ये तेयेगु चलन दु ।
२२) बैधाले	ध्व सि सहश्राहुति यज्ञ व चुडाकर्मया पूजायात मदयेकं मगाः ।	३२) लैसि	ध्व सि खाइसंहुकुन्हु खाइक्वाति दयेका त्वनेगुलिइ क्वाति ज्वलंयात ध्व मदयेकं मगाः ।
२३) वंगलसि (उलसि)	वंगलसिमाया हः ज्याः जंक्व, गुपाः बौ, प्रेतबलि पूजा, चुडाकर्म ग्रहयज्ञ, जलजरय आदि पूजायात मदयेकं मगाः ।	३३) सतिबयल्लि	इहिपाया कल्याकु छवयेबलय् कुया ज्वलं कथं ध्व छता नं मदयेकं मगाः ।
२४) बर्खात्तिसि (मगाःतुसि)	ध्व तुसि चथाःकुन्हु चथाःद्यः पूजा यायेबलय् छायेमाः गु चलन दुगु खःसा येजा पुन्हिकुन्हु ग्वःजा याःया ग्वःजा छाःवनीबलय् धाले ब्व तेयेत तुसि चाःचाःल्हानाः तये माः गु व येजा पुन्हिकुन्हु हे बहनी समय् नयेबलय् तुसि नयेगु नं चलन दु ।	३४) स्यांगुलि	स्वन्ति नखःया सिसाफल ब्व ज्वलं खायेत ध्व स्यांगुलि छता नं मदयेकं मगाः ।
२५) बयल्लि	ध्व बयल्लि ज्याः जंक्व, द्वादस तीर्थ स्नानया भाजुंगाः तीर्थय् स्नान यायेत मदयेकं मगाः ।	३५) हय्	नेवाः संस्कार कथं मनू सीबलय् उइ धुंकाः ह्येगवाःया मनू ज्यानाः मिखा तेयेकेत मदयेकं मगाः ।
२६) बस्यति	ध्व बस्यति तच्छ्यानाः दुने च्वंगु पु चथाःकुन्हु चथाःद्यःयात छायेगु हल्लिमलि ज्वलं खायेत मदयेकं मगाः गु लोकपरम्परा दु ।	३६) हलः	बहाः पूजाया ज्वलंयात ध्व सि मदयेकं मगाः ।
२७) ब्याः	चुडाकर्म, इहि यायेगु, द्वादश तीर्थ स्नानया भचा खुसि व न्येबु खुसिइ स्नान यायेत मदयेकं मगाः ।	३७) हिसि	गातिला वा बसुन्धराया धलं दनेत व द्वादश तीर्थ स्नानया लखुतीर्थय् स्नान यायेत मदयेकं मगाः ।
२८) भुइफसि	मोहनिया चालकुन्हु आगं पूजा सिधयेकाः पायाः वइबलय् पायाः क्वचायेकाः वा आगमय् दुनेतुं हे खइग प्रहार यायेत (पालेत) मदयेकं मगाः गु परम्परागत चलन आतकं नं न्ह्यानाच्वंगु दनि ।		

लिधंसा सफू Referance Book

नेपाल भाषा

१. जोशी, पन्नाप्रसाद वैद्य (सं.) ने. सं. १०७६ : संक्षिप्त नेपाल भाषा शब्दकोष ।
२. जोशी, सत्यमोहन (मुंम्ह) ने. सं. ११०७ : बःचाधंगु नेवाःखँवः धुकू, बैकुण्ठ प्रसाद लाकौल, यें ।
३. तुलाधर, सुगतदासस्त्रि. सं. २०४१ : नेपाल भाषा शब्द संग्रह, मानदास लुमन्ति प्रकाशन, काठमाडौं ।
४. बज्राचार्य, रत्नकाजी ने. सं. ११०० : यें देया बौद्ध पूजा क्रियाया हलज्ज्वल, नेपाल बौद्ध प्रकाशन, यें ।

खसभाषा

५. देवकोटा, कोषनाथ वि. सं. २०२५ : नेपाली निघण्टु; नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
६. रेग्मी, पुष्करप्रसाद वि. सं. २०४० : पत्रम् - पुष्पम्, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
७. शर्मा दुङ्गना, कविराज किरणप्रसाद वि. सं. २००६ : भोजन, लेखक स्वयम् ।
८. शाह, राम बदल व बस्न्यात, बीरेन्द्र वीर सिंह वि. सं. २०४० : बागवानी भाग-२, ३, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।
९. श्रेष्ठ, डा. ज्ञानलाल; भण्डारी, रामबहादुर व श्रेष्ठ, भूषण वि. सं. २०५२ : नेपालका तेलहन वनस्पतिहरु संक्षिप्त परिचय, ग्रीन इनर्जी मिशन, नेपाल ।
१०. नेउपाने, फणीन्द्रप्रसाद वि. सं. २०३३ : बाली बिरुवाका शत्रुहरु र तिनका रोकथाम, साभा प्रकाशन ।

हिन्दी

११. बेदी, रामेश ई. सं. १९८६ : हमारे पोषक फल, सस्ता साहित्य मण्डल प्रकाशन ।

English

१२. Chief, Roberto 1984 : The Macdonald Encyclopedia of Medicinal Plants, Macodonal.
१३. Roy, Genders 1979 : Growing Fruit, Teach Yourself Books.
१४. 1986 : Flora of Kathmandu Valley, H.M.G. of Nepal, Department of Medicinal Plants, Kathmandu.
१५. 1993 -1996 : Indian Medicinal Plants, - Volume 1-5, Arya Vaidya Sala, Kothakkal, Orient Longman.
१६. 1970 : Medicinal Plants of Nepal No. 3, H.M.G. of Nepal, Department of Medicinal Plants, Kathmandu.
१७. 1984 : Medicinal Plants of Nepal No. 10, H.M.G. of Nepal, Department of Medicinal Plants, Kathmandu.
१८. 1982 : Wild Edible Plants of Nepal, H.M.G. of Nepal, Department of Medicinal Plants, Kathmandu.
१९. Regmi, Puskal Prasad 1982 : An Introduction to Nepalese Food Plants, Royal Nepal Academy.

चवमि

नां : “ज्यापु” पञ्च (पञ्च महर्जन)
 थाय्वाय् : ओलाछि प्यंग:थां, थायमरु, यें
 थौकन्हे - भुंइज:सि
 लजगा: : बुँज्या (वागवानी सम्बन्धि)
 थौकन्हे - बनेज्या

मानव जातिया जीवन लँपुया विकास गनं निसें न्ह्याइ व गन थाय् थ्यंका: पू वनी धयागु खँ अनुमान तक नं याये मफइगु ख:सानं प्रत्येक चेतनशील मनू जीवन लँपुइ न्ह्या: मवंसें मगा:गु छगू प्रकृतिया नियम ख: । थुज्व:गु हे नियमया दुने समाजनाप ह्वनावयाच्चंगु मध्यम वर्गया पुर्खानिसें हे आख:ग्व: छु ख: धयागु सिइके मफुपिनिगु कुलय् दं वयाम्ह जि । कुलानि ज्या बुँज्या हे थ:गु मू लजगा: यानावयाच्चवनाम्ह ख:सानं हिलावनाच्चंगु इलं ब्यूथें आख: सयेकेगु व छुं छुं ज्ञानया नापं शिक्षा प्राप्त यायेगु सौभाग्य जित:नं प्राप्त जुल । थ:गु लजगा:या नापनापं अध्ययन व अनुभव यायां वनेफत । थुगुकथंया अध्ययनया सिलसिलाय् जूगु परिश्रम व मेहेनतया फल प्राप्त जूगु थौं अनुभव यानाच्चवना । गुगु फलयात थौं सकसिगुं न्ह्योने ब्वये फुगु हे जिगु अहोभाग्यकथं थुइका च्वना । थ:गु मेहेनतया फलया रस सकसिगुं निम्ति य:गु व ल्व:गु जुइमा धका: आशा यानाच्चवना !

सुभाय् !

“ज्यापु” पञ्च